

**ICIP**

EINES DE PAU,  
SEGURETAT  
I JUSTÍCIA

#30

# INTERSECCIONALITAT I POLÍTIQUES LOCALS DE SEGURETAT: UN DIÀLEG POSSIBLE

Gerard Coll-Planas  
Marina Garcia-Castillo  
Gloria García-Romeral



---

Gerard Coll-Planas

Marina Garcia-Castillo

Gloria García-Romeral

INTERSECCIONALITAT I POLÍTIQUES LOCALS  
DE SEGURETAT: UN DIÀLEG POSSIBLE



**ICIP**

INSTITUT  
CATALÀ  
INTERNACIONAL  
PER LA PAU

#30

Aquest llibre també ha estat editat en PDF seguint criteris de sostenibilitat.

La col·lecció «Eines de pau, seguretat i justícia» vol ser un suport útil per a les persones que, amb diferents graus d'implicació, se senten compromeses amb el treball per la pau.

© Gerard Coll-Planas; Marina Garcia-Castillo; i Gloria García-Romeral, 2024

© D'aquesta edició: Institut Català Internacional per la Pau (ICIP), 2024

Amb la col·laboració del Grup de Treball format per: Teresa del Amo Busto; Montse Balaguer Bruguera; Eulàlia Doltra Tapiola; Elena Bianca Galusca; Xavi Gómez Revuelta; Guillem Goset Serra; Berta Rierola Carrera; Agnès Rosell i Tural; Lourdes Rota Benito; Anabel Sesma Morales; Cristina Sobrino Garcés; Marta Suero Boadas; i Júlia Trias.

Disseny gràfic i maquetació: Arianne Faber

© Il·lustració de la coberta: Arianne Faber

Realització editorial: Clara Grífol García

Institut Català Internacional per la Pau

C. Aragó 244 08027 Barcelona

Tel.. 935 544 270 / [icip@icip.cat](mailto:icip@icip.cat)

[www.icip.cat](http://www.icip.cat)

DOI: 10.57645/10.8080.09.1

Aquesta obra està subjecta a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 2.5 Espanya de Creative Commons. Per veure'n una còpia visiteu <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/>.

Es permet la còpia, distribució i reproducció d'aquesta obra sempre que es faci sense ànim de lucre, se n'acrediti l'autoria i es mantingui la nota de llicència.

---

**Gerard Coll-Planas** (Cardedeu, 1980) és doctor en Sociologia per la UAB i professor titular de la UVic-UCC. Ha publicat els llibres *Dibuixant el gènere* (Edicions 96, 2013), *La carne y la metáfora. Una reflexión sobre el cuerpo en la teoría queer* (Egales, 2012) i *La voluntad y el deseo. La construcción social del género y la sexualidad* (Egales, 2010). Ha estat coordinador acadèmic de Connected Equalities. Interseccionalitat en polítiques públiques; co-IP de Mirades polièdriques a la violència de gènere; i actualment coordina el projecte Zoom out. Approaching children's literature from an intersectional perspective, cofinançat per la Comissió Europea.

**Marina Garcia-Castillo** (Castelldefels, 1998) és investigadora a la Línia de diversitat sexual i de gènere i interseccionalitat del Grup d'Estudis de Gènere: Traducció, Literatura, Història i Comunicació (GETLIHC) de la UVic-UCC i doctoranda en el programa en Estudis de Gènere: Cultures, Societats i Polítiques. Grau en Estudis Globals per la UPF i màster en Estudis de Gènere per l'IIEDG, ha participat en projectes de recerca i transferència de coneixement en l'àmbit català i europeu. El seu focus se centra en la intersecció entre la diversitat sexual i de gènere i la diversitat cultural i religiosa.

**Gloria García-Romeral** (Granada, 1981) és llicenciada en Ciències Polítiques i Sociologia per la Universitat de Granada, doctora en Sociologia per la UAB i membre del Grup d'Estudis de Gènere: Traducció, Literatura, Història i Comunicació (GETLIHC) de la UVic-UCC. Les seves línies de treball exploren la intersecció entre gènere, polítiques públiques i diversitat cultural i religiosa, combinant la recerca amb el treball més aplicat en projectes d'intervenció, la docència i formació per a professionals. Actualment treballa com a investigadora del Centre d'Estudis Interdisciplinaris de Gènere de la UVic-UCC i com a professora del departament de Pedagogia de la mateixa universitat.

## Sumari

Preàmbul. El valor de les experiències_____	8
1. Introducció_____	10
2. Coordenades teòriques sobre la seguretat pública_____	16
2.1. Conceptualitzar la seguretat_____	17
2.2. Perspectives crítiques_____	20
2.3. Particularitats de les polítiques de seguretat i prevenció_____	23
3. Gestió de les desigualtats en les polítiques públiques de seguretat__	30
3.1. Obviar l'impacte de les desigualtats_____	31
3.2. Lògica monofocal_____	33
3.3. Discriminació múltiple_____	38
3.4. Interseccionalitat_____	39
4. Aplicació de la interseccionalitat a les polítiques locals de seguretat	48
4.1. Organització_____	50
4.2. Construcció de la problemàtica_____	64
4.3. Diagnosi_____	69
4.4. Disseny_____	78
4.5. Implementació_____	80
4.6. Seguiment i avaluació_____	85
4.7. Participació ciutadana_____	92
4.8. Comunicació_____	97
5. Reflexions finals_____	102

## Preàmbul. El valor de les experiències

La María, una dona gran i de classe treballadora que va venir de Galícia quan era jove, se sent més segura si veu policies passejant pel seu carrer, tot i que considera que actualment tenen massa limitada la seva capacitat d'intervenció.

La Luz és una dona que va venir del Perú fa deu anys i treballa cuidant una dona gran en el mateix municipi que la María. Treballa moltes hores durant el dia i aprofita les nits per passejar pels parcs de la ciutat. Se sent relaxada i segura en els seus passejos per zones fosques i solitàries.

La Marta és una noia lesbiana que acaba de mudar-se amb la seva parella a un barri cèntric i benestant on es troben molt a gust i acollides. Malgrat això, quan ha de passar per la perifèria del barri, té por de patir una agressió sexual i pensa que els agressors haurien de ser tancats a la presó i no sortir-ne.

En David és un noi gitano que des de ben petit va aprendre que és sospitós d'entrada. Ho va aprendre en veure que cada cop que entrava al supermercat amb la seva mare hi havia una persona de seguretat seguint-los pels passadissos.

Els fragments d'aquestes històries formen part dels testimonis recollits en la recerca que hem desenvolupat en el marc del projecte Incorporació de la perspectiva feminista i interseccional a les polítiques locals de seguretat i prevenció amb el suport de l'Institut Català Internacional per la Pau (ICIP).

En l'elaboració d'aquest estudi, ens ha semblat fonamental tenir presents aquestes veus. Les experiències d'aquestes persones, anonimitzades, resulten imprescindibles per no oblidar-nos que, al cap i a la fi, les problemàtiques, propostes i preguntes que plantejarem a continuació estan íntimament relacionades amb les nostres experiències quotidianes que es troben profundament condicionades per la posició que ocupem a la societat en relació amb diversos eixos de desigualtat (com són l'origen, el gènere, la classe social, la racialització o l'edat) i que ens exposen a desigualtats i violències.

Aquesta publicació es nodreix doncs de les experiències de persones com la Luz, la Marta, la María o el David (noms ficticis); persones que han compartit amb nosaltres les seves visions sobre qüestions de seguretat. Les seves pors, el que els genera orgull o vergonya dels seus barris, el que els dona força o el que els provoca ràbia, són les peces que ens han ajudat a construir aquest trencaclosques incomplet (amb buits, peces que se superposen i altres que no encaixen), que és el debat sobre les polítiques locals de seguretat en el nostre context. Aquestes veus, que inicien cada apartat, són el punt de partida sobre la base del qual hem recorregut a les teories, a les propostes i a les preguntes que recollim en aquest document.

## 1. Introducció

La María desconfia de les persones que no coneix i és especialment reticent a permetre que entrin a casa seva. Entrevistar-la ha estat un repte; només hi ha accedit si ho feia una persona de l'equip que coneixia prèviament.

L'Alba ha trigat anys a poder parlar obertament de les agressions lesbòfobes que va patir al seu barri. Actualment, encara mostra precaució compartint allò que va viure i només en parla amb persones que no tenen connexió amb el barri ni amb la seva comunitat d'origen.

Com a referents comunitaris, la Samina i el Juan consideren que és important compartir la història dels seus barris perquè es pugui comprendre com han evolucionat gràcies a la lluita col·lectiva i els reptes, també de seguretat, que enfronten.

Aquest estudi busca mirar les polítiques locals de seguretat des d'una perspectiva interseccional. Planteja una anàlisi i un tractament de les desigualtats que reflecteixi la complexitat, mostrant que totes les persones estem posicionades en una matriu de poder i opressió que genera desigualtats i privilegis en funció de les interseccions entre els eixos de desigualtat en contextos concrets.<sup>1</sup> La mirada interseccional ens obliga a reconèixer que els diferents agents socials (incloses les administracions públiques) tendeixen a reproduir les desigualtats. Aplicat a les polítiques de seguretat, la interseccionalitat ens porta a debats tan incòmodes com

1. Collins, Patricia Hill. «Black feminist thought in the matrix of domination», a *Black feminist thought: Knowledge, Consciousness, and the Politics of Empowerment*. Boston: Unwin Hyman, 1990, p. 221-238.

imprescindibles: com reproduïxen aquestes polítiques desigualtats?; com responen les polítiques a les demandes de determinats grups socials i no a les d'altres?; com, al marge de bones intencions individuals, la nostra feina s'insereix en unes estructures que segueixen lògiques racistes, capacitistes o masculistes?

La interseccionalitat ens és útil, doncs, per identificar i assenyalar allò injust, però també ens planteja la possibilitat de transformació social. De fet, la interseccionalitat té com un dels seus fonaments bàsics l'imperatiu de canviar les condicions existents que generen i mantenen les jerarquies opressives del poder. És a dir, la interseccionalitat ens interpel·la a passar a l'acció des de la nostra posició per generar un canvi<sup>2</sup> i exercir la nostra agència tot buscant escaletes per construir per a tothom vides dignes de ser viscudes.

Pel que fa a l'àmbit de les polítiques de seguretat, sovint es vinculen a allò tradicional i conservador, més centrades a castigar i prevenir el crim o protegir la seguretat nacional que no pas en vetllar per la justícia social. A més, en la línia del pragmatisme en la resolució de problemes per part dels cossos policials (agents amb molt de protagonisme en aquestes polítiques), se sol tractar el subjecte de forma individual i es deixa al marge la posició que ocupa dins de l'estructura social i amb relació als eixos de desigualtat que condicionen el seu rol (en la reproducció o transgressió, com a víctima o agressor) i la seva relació amb les normes socials.

El nostre posicionament parteix de la convicció que la interseccionalitat planteja aportacions clau per incidir en totes les polítiques públiques, incloent-hi les polítiques de seguretat. Tot i això, l'aplicació pràctica de la interseccionalitat a les polítiques es troba en un estadi molt inicial, fet que contrasta amb el gran desenvolupament teòric del concepte. En el cas de les polítiques de seguretat, és un àmbit on el debat està pràcticament per encetar, si bé té com a punt de partida altres contribucions crítiques i

2. Smooth, Wendy. «Intersectionality from theoretical framework to policy intervention», a *Situating intersectionality: Politics, policy, and power*, Angelia R. Wilson (ed.). Nova York: Palgrave Macmillan, 2013, p. 11-41.

aportacions molt valuoses de camps com els estudis feministes o postcolonials de la seguretat (vegeu apartat 3).

Considerem que existeix «un diàleg possible», entre la interseccionalitat i les polítiques de seguretat. Un diàleg possible i imprescindible en el sentit que la interseccionalitat és una perspectiva heterogènia, que integra moltes posicions, de vegades contràries. Algunes posicions podrien inclús considerar il·legítim l'exercici que proposem en aquestes pàgines, per considerar que traeix la naturalesa radical i transformadora que caracteritza la proposta interseccional en aplicar-la a un àmbit que tradicionalment s'associa al control social i a la persecució de determinats grups. En tot cas, volem evidenciar que hi ha altres diàlegs potencials, i que discutir-los pot resultar enriquidor.

*Interseccionalitat i polítiques locals de seguretat: un diàleg possible* no és una guia ni un document de recomanacions, sinó que proposa generar un espai per a la reflexió. És per això que evitem donar receptes, que plantejem més preguntes que respostes i que procurem que no hi hagi una veu única, sinó generar un espai de confluència de diferents punts de vista i experiències per tal que qui llegeixi el text es planteji les seves pròpies respostes. En aquest esforç de polifonia, la nostra veu s'intercala amb quadres d'experiències i propostes de casos pràctics, entrevistes a informants clau i relats de testimonis. Si bé no tenim la intenció de generalitzar, busquem subratllar com es poden tenir diferents experiències en relació amb la seguretat en funció dels eixos de desigualtat.

### Antecedents

La reflexió sobre les polítiques de seguretat des d'una mirada interseccional forma part del treball desenvolupat des del Grup d'Estudis de Gènere: Traducció, Literatura, Història i Comunicació (GETLIHC) de la Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya (UVic-UCC). Inicialment, partíem del tractament dels eixos de desigualtat de forma monofocal, centrant-nos especialment en la diversitat sexual i de gènere, o en la diversitat cultural i religiosa. La connexió amb la perspectiva

interseccional ens va permetre trobar pistes per resoldre limitacions que trobàvem en els plantejaments anteriors i esbossar mirades més complexes a la desigualtat.<sup>3</sup>

La transversalització del gènere ens va portar a plantejar-nos com es pot avançar cap a una transversalització de la interseccionalitat. Amb aquest propòsit, hem treballat en projectes que ens permeten tractar la rellevància de la interseccionalitat en àmbits de política pública tan dispars com l'educació (Camins<sup>4</sup>, Mirades Polièdriques<sup>5</sup>), la justícia climàtica (Justícia climàtica: mirades i propostes des de i per als drets humans<sup>6</sup>), els serveis socials (Propostes formatives i eines d'anàlisi i d'intervenció per gestionar les discriminacions amb perspectiva interseccional<sup>7</sup>), l'oci nocturn i, ara, la seguretat.

### Públic destinatari

Aquest document posa el focus en l'àmbit local i té com a principal objectiu fer visibles debats, promoure la reflexió i oferir recursos teòrics i pràctics. Per assolir-ho, la reflexió apel·la als diferents actors que intervenen en

3. El principal exponent d'aquesta línia és el projecte europeu Igualtats Connectades, liderat per l'Ajuntament de Terrassa. La guia d'aquest projecte ens serveix com a matriu a partir de la qual aplicar la interseccionalitat en àmbits més específics com els serveis d'igualtat i no discriminació, elaborada amb l'Institut de Drets Humans de Catalunya

4. Els resultats d'aquest projecte inclouen recursos audiovisuals i una guia: Rodrigo, Desiré i Fuentes, Patricia. *Camins. Una mirada crítica a l'educació des d'una perspectiva intercultural i de gènere. Guia educativa per al professorat*. Vic: UVic-UCC, 2019.

5. Coll-Planas, Gerard; Rodó-Zarate Maria; i García-Romeral, Gloria (coord.). *Mirades Polièdriques. Guia per a l'aplicació de la interseccionalitat en la prevenció de violències de gènere amb joves*. UVic-UCC / UOC, 2021.

6. Garcia Castillo, Marina i García-Romeral, Gloria. *Justícia climàtica interseccional i polítiques públiques de Barcelona*. Institut de Drets Humans de Catalunya, 2023.

7. Coll-Planas, Gerard; Solà-Morales, Roser; i García-Romeral, Gloria. *Aplicació de la interseccionalitat en les polítiques i serveis d'igualtat i no discriminació: reflexions crítiques i recomanacions*. Institut de Drets Humans de Catalunya, 2021.

les polítiques de seguretat i s'alinea amb la normativa catalana i espanyola més recent en matèria d'igualtat.<sup>8</sup>

La reflexió que plantegem s'adreça als diferents actors i serveis que aborden directament o indirecta qüestions vinculades a la seguretat en la seva tasca professional o activista. Això inclou serveis de mediació i convivència, serveis de prevenció i seguretat, cossos de seguretat, serveis d'igualtat i no discriminació, serveis socials, equips de govern i regidories, i entitats del tercer sector. També apel·la les polítiques sectorials que per la seva tasca complementen, travessen i impacten directament en l'àmbit de la seguretat, com pot ser el cas de l'urbanisme o la mobilitat.

### Metodologia

A partir de la recerca del projecte Incorporació de la perspectiva feminista i interseccional a les polítiques locals de seguretat i prevenció, hem tingut l'oportunitat d'aprofundir en l'encreuament entre seguretat i interseccionalitat, i en aquesta publicació es presenten part d'aquests aprenentatges. En aquest projecte s'han emprat els següents processos metodològics: una revisió documental de documents de l'Administració pública; cerca de bones pràctiques i revisió de literatura acadèmica; entrevistes a persones expertes; i la conformació d'un grup de treball que ha reunit quinze participants que intervenen en l'àmbit de la seguretat ciutadana des de l'Administració (cossos policials, serveis de mediació, serveis d'igualtat, etc.) i des d'organitzacions de la societat civil.

La recerca s'ha completat amb l'anàlisi de tres estudis de cas en municipis catalans. En cada municipi s'han realitzat: dues entrevistes a

8. És el cas de la Llei 17/2020 (de modificació de la Llei 5/2008) del dret de les dones a erradicar la violència masclista, o la Llei 4/2023 per a la igualtat real i efectiva de les persones trans i per a la garantia dels drets de les persones LGTBI, lleis que incorporen la interseccionalitat en consonància amb les recomanacions de la Unió Europea. D'altra banda, tant la Llei 4/2003 d'ordenació del sistema de seguretat pública de Catalunya com el Pla General de Seguretat de Catalunya tenen un marc flexible i una orientació que podria ser coherent amb una potencial aplicació de la interseccionalitat en el desplegament efectiu d'ambdós instruments.

personal de les forces de seguretat i personal tècnic i polític en l'àmbit de la seguretat, i deu entrevistes a la ciutadania.<sup>9</sup> En relació amb aquestes últimes, la selecció de la mostra es va basar en el criteri d'heterogeneïtat: l'objectiu no era buscar la representativitat, sinó copsar la diversitat d'experiències. Com demostren els fragments que serveixen com a exemples al començament de cada apartat, la situació de cada persona que ha participat en l'estudi és particular i respon a unes necessitats i interessos concrets que hem mirat de fer palesos en l'anàlisi. A banda de l'entrevista, les participants van realitzar un mapatge perceptiu, un instrument que «serveix per visibilitzar els elements físics o socials que limiten o afavoreixen l'ús dels espais i per a identificar les qualitats que fan que els puguem utilitzar i gaudir amb autonomia i seguretat».<sup>10</sup> A l'apartat 4.3 sobre l'aplicació de la perspectiva interseccional a la diagnosi, podeu trobar una ampliació d'aquest mètode (vegeu l'activitat 7).

9. S'han adoptat mesures de confidencialitat rigoroses per assegurar la privadesa i la protecció de la informació recopilada durant el desenvolupament del projecte, que ha estat prèviament avaluat pel Comitè d'Ètica de la Recerca de la UVic-UCC. Totes les dades de les persones participants han estat anonimitzades i s'han utilitzat respectant la finalitat del projecte, els principis ètics de la recerca científica i la normativa vigent amb relació a la protecció de dades.

10. Col·lectiu Punt 6. *Entorns habitables*, 2017, p. 34.



## 2. Coordenades teòriques sobre la seguretat pública

L'Ali és un home gran originari del Marroc que ha viscut més de cinquanta anys al mateix barri. Allà es considera un referent pels joves migrants d'aquest país, a qui sovint es culpa de la suposada manca de seguretat al barri. Per contra, ell constata una certa por a l'espai públic que relaciona amb la manca d'espais per seure, jugar i passejar. Això no només ha afectat la interacció social, sinó també la percepció de seguretat de la comunitat.

La Laura és una noia autòctona que ha viscut sempre a barris estigmatitzats. Per aquest motiu, les famílies de les seves amigues no volien que ella i les seves filles juguessin plegades. La Laura se sent segura al seu barri i li molesta la gran presència policial, especialment perquè la tracten, en les seves paraules, «com una damisel·la». Ella no creu que es puguin prevenir tots els problemes d'inseguretat i troba que la presència policial només contribueix a empitjorar aquest problema.

Les veus de l'Ali i la Laura, amb posicions socials i contextos molt diferents ens plantegen preguntes rellevants en relació amb la seguretat: les polítiques de seguretat es redueixen a actuacions policials o també tenen a veure amb aspectes com l'urbanisme o la mobilitat? La presència policial sempre genera seguretat o pot alimentar precisament la sensació d'inseguretat? Quina relació tenen diferents grups socials amb els cossos policials?

### 2.1. Conceptualitzar la seguretat

Com molts dels conceptes que utilitzem amb fluïdesa en el nostre dia a dia, «seguretat» és un terme que sembla que s'explica per si sol fins que ens hi endinsem: llavors les certeses es dissipen i apareixen mirades diferents i, inclús, contradictòries.

La retòrica dominant entorn la seguretat prové principalment de les teoritzacions en l'àmbit de les relacions internacionals, que centren l'anàlisi en la seguretat nacional. Segons aquest paradigma més tradicional o realista, la seguretat dels estat-nació es vincula a la protecció dels seus propis interessos en un context d'equilibri de forces internacionals, marcat pel conflicte i la incertesa. La pròpia supervivència és la motivació que els porta a autoproveir-se de seguretat, considerada un bé escàs.

Les estratègies per les quals els estats poden aconseguir més seguretat generalment impliquen maximitzar el poder que posseeixen, aliar-se, augmentar la seva capacitat militar i institucional, així com la diplomàcia.<sup>11</sup> Amb aquesta mirada, es posa l'èmfasi en la preservació de la integritat territorial i la salvaguarda física de la seva població. És a dir, s'entén la seguretat com a protecció contra una presumpta amenaça latent o coerció, o contra un atac violent.<sup>12</sup>

En l'actualitat, la definició més habitual del terme «seguretat» segueix vinculada a aquesta noció tradicional de les relacions internacionals, en què la seguretat s'equipara a la seguretat de l'estat. Si bé les

11. Frankel, Benjamin. «Restating the realist case: An introduction». *Security Studies* 5, núm. 3, 1996, p. 9-20; Walt, Stephan M. «International Relations: One World, Many Theories». *Foreign Policy*, núm. 110, edició especial (primavera 1998), p. 29-46; Walt, Stephan M. «Realism and security» a *The International Studies Encyclopedia*, Denmark, Robert A. i Marlin-Bennett, Renée (ed.). Hoboken: Wiley-Blackwell, 2010; i Buzan, Barry i Hansen, Lene. *The Evolution of International Security Studies*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.

12. Walt, Stephen M. «The Renaissance of Security Studies». *International Studies Quarterly* 35, núm. 2, 1991, p. 211-239.

polítiques que s'han desenvolupat han estat molt delimitades i condicionades per aquesta perspectiva, han proliferat teories i pràctiques que aposten per la inclusió d'amenaques més diverses a la vida humana. Són visions que posen el focus en l'individu, les comunitats o, inclús, en un nivell més global que transcendeix els estats.

En aquesta línia, el paradigma de la seguretat humana –concepte originari de les Nacions Unides– desplaça l'objecte de referència de la seguretat dels estats-nació a la «seguretat de les persones». Això implica el desenvolupament d'unes polítiques de seguretat que abordin «com viuen i respiren les persones en una societat, com exerceixen lliurement les seves nombroses eleccions, quin accés tenen a les oportunitats de mercat i socials i si viuen en conflicte o en pau».<sup>13</sup> A la pràctica, suposa ampliar el focus de les dimensions de seguretat i els tipus d'amenaques a les quals és aplicable: l'alimentació, la salut, el medi ambient, el creixement de la població, les oportunitats econòmiques o la migració passen a ser elements inclosos en l'àmbit de la seguretat.<sup>14</sup> D'aquesta manera, es considera que «estar segur» és estar lliure de por (d'abús físic, sexual o psicològic, violència, persecució o mort), però també de necessitat (d'un treball remunerat, menjar i salut).<sup>15</sup>

Tant la seguretat humana com d'altres paradigmes alternatius, sovint tenen una mirada conflictivista<sup>16</sup> des de la qual la finalitat no és acabar amb el conflicte, perquè és inevitable i necessari en la vida social, sinó gestionar-lo positivament per tal que no generi en violència i relacions de dominació. En aquest sentit, Laura Macaya, experta en violències de gènere, planteja:

13. Íbidem.

14. Buzan, B. i Hansen, L., op. cit. (n. 11).

15. Tadjbakhsh, Shahrbanou i Chenoy, Anuradha. *Human security. Concepts and implications*. Londres: Routledge, 2007.

16. Flyvbjerg, Bent. «Habermas and Foucault: thinkers for civil society?», *The British Journal of Sociology*, vol. 49, núm. 2 (juny 1998), p. 210-233.

Quan es pretén que no passi res és perquè es vol que tothom es comporti d'acord amb les necessitats de les parts més privilegiades d'aquella zona. Aquí ho veiem constantment sobretot en la qüestió dels usos de l'espai públic. Totes les ordenances municipals han anat repetint el mateix model, que no és altra que deslegitimar-ne l'ús o apartar i treure de l'espai públic a aquelles persones que d'alguna forma no són el ciutadà més privilegiat: treballadores sexuals, persones que consumeixen drogues, persones que són vistes com el focus del conflicte per la seva sola presència.

La seguretat humana integra algunes aportacions rellevants de les perspectives crítiques i feministes a la seguretat, posant de relleu les epistemologies de l'experiència a través de la valorització de les vivències subjectives de la seguretat. La seguretat subjectiva fa referència a la forma en què les persones senten i interpreten el seu grau de seguretat en diferents contextos basant-se en la pròpia experiència i percepció personal de protecció i de por. Tenir en compte la seguretat subjectiva quan parlem de seguretat, revela els biaixos que pot tenir una conceptualització de la seguretat basada en uns indicadors pretesament objectius i universals. De retruc, les polítiques de seguretat i comunitàries han passat a ocupar-se d'ambdues facetes de la seguretat de les persones: l'objectiva i la subjectiva.<sup>17</sup>

En el marc de les polítiques de seguretat actuals, ens trobem en una fase de transició conceptual i pràctica: d'un model de seguretat de l'ordre públic a un model de seguretat basat en la seguretat humana, que fomenta accions amb una visió comunitària. A l'àmbit local, aquest focus en la comunitat ha estat una solució recurrent davant les limitacions de la seguretat tradicional, que té una concepció més restrictiva, per tal de reubicar la tasca del control del delictes en instàncies comunitàries i també per a potenciar el poder reparador de les relacions que es produeixen en aquest marc.<sup>18</sup>

17. Gasper, Des i Sinatti, Giulia. «Investigating migration within a human security framework», *Revista de Migración y Desarrollo*, vol. 14, núm. 27 (gener 2016), p. 19-63.

18. Garland, David. *La cultura del control. Crimen y orden social en la sociedad contemporánea*. Barcelona: Gedisa, 2005.

## 2.2. Perspectives crítiques

El desenvolupament del concepte de seguretat des de perspectives crítiques (constructivistes, postestructuralistes, feministes, postcolonials, entre d'altres) també ha comportat una revisió de les nocions tradicionals restrictives. Si bé cada perspectiva i escola de pensament fa aportacions diferencials, a continuació destacarem aquells elements que creiem que ens serveixen per articular i fonamentar la nostra aproximació teòrica a la seguretat des d'una perspectiva interseccional:

- Reconèixer la construcció social de la seguretat. La seguretat és un concepte format pel context històric i les relacions de poder del moment. Això ens porta a qüestionar la possibilitat d'un concepte global i compartit de la seguretat, ja que hi ha una profunda variació en com les societats s'organitzen i com s'entenen certs principis com la governança, la violència i la legitimitat. Per entendre els contextos en els quals s'integra l'experiència d'inseguretat, s'han d'analitzar els sistemes, relacions i processos entrellaçats que constitueixen les condicions sota les quals les persones actuen.<sup>19</sup>
- Situar les persones al centre de l'anàlisi. La noció tradicional es basa en una comprensió de la seguretat orientada a combatre amenaces externes i assimila la seguretat estatal amb la seguretat de la ciutadania.<sup>20</sup> Les pràctiques que se'n deriven descuiden, per tant, les perspectives i vivències dels grups oprimits. Per tal d'oferir solucions polítiques més inclusives i eficaces, s'ha de situar al centre de les polítiques les persones que són vulnerabilitzades.

19. Wibben, Annick. «Researching feminist security studies», *Australian Journal of Political Science* 49, núm. 4, 2014, p. 743-755.

20. Buzan, B. i Hansen, L., op. cit. (n. 11), p. 142-143.

- Valoritzar la seguretat subjectiva. Les persones senten i interpreten el seu grau de seguretat basant-se en la pròpia experiència i percepció personal.<sup>21</sup> Posar en valor les vivències subjectives revela els biaixos que pot tenir una conceptualització de la seguretat basada únicament en uns indicadors presumes objectius i universals. Per tant, s'ha de posar el focus en els aspectes quotidians, que són els que condicionen les experiències d'inseguretat de les persones, les vivències en relació amb la por i la protecció, que estan molt condicionades per la posició en relació amb els eixos de desigualtat.
- Fer crítica a la construcció de «l'altre» percebut com a inferior i amenaçador. Per exemple, a l'Estat espanyol aquesta idea la trobem exemplificada amb la construcció de la identitat nacional autòctona en oposició a allò gitano i «moro», que esdevenen l'amenaça a la seguretat ciutadana.
- Fer visibles les violències sistèmiques. Les polítiques de seguretat actuals aborden principalment la violència més física i directa i això invisibilitza, al seu torn, altres violències. Cal parar més atenció i recursos a violències endogàmiques com la de gènere i el racisme, i entendre-les com a qüestions estructurals. Si bé això no pot tenir com a efecte ignorar els perpetradors individuals o grupals d'aquesta violència, és important analitzar i visibilitzar les dinàmiques històriques de dominació –com el patriarcat i el neoliberalisme– que les sustenten i reforcen, per tal de treballar també per transformar-les.<sup>22</sup>
- Integar el contínuum de les violències. Les polítiques de seguretat sovint entenen les violències de manera segmentada, sense tenir en compte que estan interrelacionades. És necessari trencar amb certs binarismes enquistats en el desenvolupament de la seguretat i que condicionen la seva eficàcia. Dicotomies com «local i global», «públic i privat» i «pau

21. Gasper, D. i Sinatti, G., op. cit. (n. 17).

22. Gentry, Caron E.; Shepherd, Laura J.; i Sjöberg, Laura (eds.). *Routledge Handbook of Gender and Security*. Londres: Routledge, 2018.

i guerra»<sup>23</sup> poden resultar limitadores. Cal partir de la base que tot allò personal és polític, i tot allò internacional és personal.<sup>24</sup>

Des d'una perspectiva interseccional ens sembla prioritari analitzar de manera complexa aquestes escales que trobem entre la in/seguretat, ja que els límits entre ambdós conceptes es difuminen i superposen en els relats de les persones entrevistades. Veiem que la seguretat s'experimenta de manera desigual per diferents persones, grups i comunitats i en moments concrets, fet que contrasta sovint amb narratives estatals generalistes i estàtiques. És clau un esforç inclusiu i adaptatiu i advocar, per exemple, per una major participació en la presa de decisions en les polítiques de seguretat. Aquest esforç, però, s'hauria de situar en un escenari de canvi de perspectiva: de defensa de l'individu en pro d'una gestió focalitzada en les necessitats i condicions de les comunitats. En definitiva, la seguretat hauria de tenir com a objectiu la superació de patrons d'exclusió i inseguretat de manera col·lectiva. Així ho reforça l'entrevistada Laura Macaya, qui considera que la «seguretat s'hauria d'entendre com tot allò que garanteix unes condicions mínimes de vida i això té a veure amb les rendes, l'accés a l'habitatge, el *viure bé*».

En darrer lloc, des d'una perspectiva de gènere, s'ha assenyalat també la diferència de gènere en la manera en què dones i homes estan afectats pels problemes de seguretat i en com es defineix quins són aquests problemes i quins no ho són; l'exemple per excel·lència d'això és que la violència masculista hagi estat considerada fins fa ben poc un assumpte privat en el qual l'Estat no havia d'intervenir. Des d'aquesta perspectiva es planteja que la inseguretat de les dones té una validació diferent a la

23. Ferree, Myra Marx. «The Discursive Politics of Gendering Human Security: Beyond the Binaries», a *Gender, Violence and Human Security: Critical Feminist Perspectives*, Aili Mari Tripp; Myra Marx Ferree; i Christina Ewig (ed.). Nova York: New York University Press, 2013, p. 283-308.

24. Sjoberg, Laura (ed.). *Gender and International Security. Feminist perspectives*. Londres: Routledge, 2009.

dels homes en els discursos públics i les polítiques entorn de la seguretat. L'estudi de les polítiques de seguretat local a Catalunya ha destacat que l'aplicació d'una perspectiva de gènere en aquestes polítiques pot tenir derives molt diferents:

Des del disseny i la planificació urbana i el dret a la ciutat de les dones i persones LGTBI+, en tota la seva diversitat, a l'abordatge i l'atenció de violències comunitàries i interpersonals a l'espai públic i privat, tant amb les agredides com amb els agressors i amb la comunitat que sosté i habilita la violència. També implica la incorporació del teixit social feminista i antiracista i dels lideratges comunitaris com a actors.<sup>25</sup>

### 2.3. Particularitats de les polítiques de seguretat i prevenció

Analitzar críticament les polítiques de seguretat és essencial per comprendre com incideixen en les desigualtats socials. Al context català, les polítiques de seguretat i prevenció presenten algunes especificitats que cal tenir en compte abans de plantejar l'exercici que ens proposem en aquest estudi: transversalitzar-hi la interseccionalitat.

#### Transparència

A diferència d'altres polítiques públiques, les de seguretat i prevenció recullen informació que en gran manera no és de domini públic. Alhora, aquestes polítiques es troben disperses en diversos departaments i sota altres conceptes no estrictament securitaris. Aquestes qüestions tenen un impacte a efectes de transparència, responsabilitat, avaluació i participació ciutadana, per exemple. A més, la divisió de competències entre cossos policials pot dificultar l'accés a les dades entre aquests, per part

25. Miralles Crespo, Nora. *Polítiques locals de seguretat humana i comunitària*. Barcelona: Institut Català Internacional per la Pau, 2023, p. 66.

d'altres departaments i serveis de l'administració, i encara més per part de la ciutadania o organitzacions de la societat civil.

### Planificació

La planificació de les polítiques de seguretat locals no està estesa al territori català. En data de desembre del 2021, trobàvem trenta-nou plans locals de seguretat elaborats i tres en elaboració en un total de 947 municipis catalans,<sup>26</sup> i tots ells presenten una gran disparitat. Aquest és un número baix malgrat que la Llei 4/2003<sup>27</sup> considera la planificació com la manera adequada d'organitzar la resposta pública a les necessitats i reptes de la seguretat, i tant la Llei com el Pla General de Seguretat de Catalunya, posen en relleu els plans locals de seguretat com els instruments estratègics per a la definició i la gestió de polítiques orientades a la millora de la seguretat pública als municipis.

La manca de disseny de polítiques públiques de seguretat implica una manca de monitoratge i avaluacions sistemàtics, que fa que l'actuació en matèria de seguretat i prevenció sigui més opaca. Per exemple, dificulta la comprensió de l'efectivitat de les polítiques, ja que és difícil d'avaluar si estan assolint els seus objectius i com es poden millorar. També obstaculitza la rendició de comptes perquè és difícil establir responsabilitats clares i identificar àrees concretes en què hi pot haver negligències o marge per la millora.

A més, cal destacar que moltes de les eines utilitzades en les polítiques de seguretat i prevenció no són públiques, com ara protocols i procediments específics. Això significa que la ciutadania i altres actors rellevants poden tenir un accés limitat o nul a aquestes eines i a la seva comprensió detallada, limitant la capacitat de la societat civil, de l'acadè-

26. *Informe de les policies locals 2021, 2022*. Barcelona: Departament d'Interior de la Generalitat de Catalunya.

27. Llei 4/2003, de 7 d'abril, d'ordenació del sistema de seguretat pública de Catalunya.

mia i d'altres persones expertes per avaluar críticament l'eficàcia, l'adequació i els efectes d'aquestes polítiques.

### Participació

És important destacar que en les polítiques de seguretat i prevenció habitualment hi ha una clara manca d'espais de participació amb els grups socials. La falta de participació comporta l'exclusió de veus i perspectives rellevants en el disseny, desenvolupament i avaluació de les polítiques. Quan les decisions es prenen sense transparència, participació i sense rendició de comptes, a més, es pot generar desconfiança i percepció de manca de legitimitat.

### Dades

Existeix una manca d'informació i dades considerable per planificar polítiques de seguretat de forma precisa i que contemplin la diversitat de la població. En aquest sentit, tal com s'exposarà a l'apartat de diagnòsi (vegeu l'apartat 4.3), les dades que recullen les enquestes de victimització són rellevants perquè «permeten revelar i incorporar victimitzacions no registrades per les institucions del sistema penal. I aquí rau part de la seva utilitat com a font de dades, perquè són un contrapès dels índexs oficials de criminalitat de la policia o/i d'altres actors del sistema penal»<sup>28</sup> i «contribueixen a la quantificació de la xifra negra de la delinqüència».<sup>29</sup> En relació amb aquest fet, són la principal font d'informació per mesurar

28. Linde, Antonia i Aebi, Marcelo. «Las encuestas de victimización como instrumento de medida de la delincuencia y la inseguridad», a *30 años de la Encuesta de Victimización del Área Metropolitana de Barcelona. Vigencia y uso de las encuestas de seguridad en las metrópolis*, Murrià, Marta; Sobrino, Cristina; i González, Carlos (eds.). Bellaterra: Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona, 2020, p. 79-92.

29. Bradford, Ben; McQueen, Sarah. «Victimization Surveys: Tools for research and policy; sites of contest and debate», a *Oxford Handbook Topics in Criminology and Criminal Justice*. Oxford: Academic, 2014; Lee, Murray; i Mythen, Gabe (eds.). *The Routledge International Handbook on Fear of Crime*. Londres: Routledge, 2017.

i analitzar de forma quantitativa la percepció de seguretat o d'inseguretat de la població, la por al delictes o la preocupació social per la seguretat i la delinqüència. També permeten introduir preguntes per a l'avaluació de les polítiques de seguretat, com ara la valoració de les institucions de control per part de la població, el nivell d'acord amb diferents formes de control social i intervencions de l'Administració pública o el nivell de problematització social de situacions relacionades amb la seguretat.

### Delimitació

En darrer lloc, en les polítiques de seguretat i prevenció, hi ha la percepció que la llei estableix de manera molt exhaustiva els paràmetres i límits per a les actuacions polítiques. Aquest marc legal deixa poc marge en termes de disseny i implementació de les polítiques de seguretat. No obstant això, considerem que el marge que existeix dins d'aquest marc legal és extremadament valuós i pot tenir un impacte significatiu perquè pot incloure l'establiment de les prioritats de seguretat, l'assignació de recursos, la definició de les estratègies de prevenció i resposta a les amenaces, així com altres aspectes clau.

En l'exercici de delimitar quines àrees dins de l'Administració són responsables d'aquestes polítiques trobem, en un extrem, que hi ha qui associa les polítiques de seguretat exclusivament als cossos policials. En l'altre, la definició de seguretat és tan oberta que acaba interpel·lant a tots els departaments o serveis d'una Administració. El risc del primer extrem és que es tracta d'una comprensió tan estreta de les polítiques de seguretat que no permet veure les interaccions necessàries amb altres departaments o serveis de l'Administració o, inclús, de la resta de la societat. El risc del segon extrem és que la definició de seguretat queda tan diluïda que pot resultar difícil identificar responsabilitats; crítica que ha estat àmpliament assenyalada i discutida en la conceptualització i desplegament pràctic de la idea de seguretat humana.<sup>30</sup>

30. Tadjbakhsh, Shahrbanou i Chenoy, Anuradha, op. cit. (n. 15).

La nostra reflexió parteix d'una mirada àmplia, però delimitada de la seguretat, a través de la qual busquem interpel·lar una diversitat de departaments, àrees i serveis locals, però establint distincions en relació amb el seu rol i responsabilitat.

En aquesta línia, en un àmbit temptatiu considerarem quatre tipus de rol en relació amb les polítiques de seguretat:

- els cossos policials;
- els serveis de mediació i convivència;
- les polítiques socials i d'igualtat, que s'ocupen (o s'haurien d'ocupar) dels efectes que produeixen els eixos de desigualtat en matèria de seguretat (per exemple, quina part de la delinqüència té a veure amb l'empobriment o amb el patriarcat) i, alhora, poden incidir en el fet que les polítiques de seguretat tinguin en compte la influència en relació amb l'eix de desigualtat en qüestió (relatiu a aspectes com les majors possibilitats de victimització, de reproducció dels estigmes o de violència institucional);
- i les altres polítiques sectorials (com urbanisme, mobilitat, habitatge o oci nocturn) que tenen una incidència en la seguretat sense ser-ne l'objectiu explícit.

Cal apuntar que la delimitació de quines qüestions són pròpiament securitàries no és fàcil de resoldre i està subjecta a posicions polítiques de fons. Per exemple, en el nostre context és clau el declivi de l'estat del benestar que comporta un increment de les qüestions que s'inclouen dins de l'àmbit de la seguretat, especialment pel que fa a la política migratòria. Segons l'entrevistada Ainhoa Nadia Douhaibi, investigadora especialitzada en racisme estructural i islamofòbia, les polítiques migratòries es saturen de discursos de securització basats en la raça<sup>31</sup> i reforcen una enginyeria sociolingüística racista sobre la seguretat.

31. L'entrevistada utilitza la paraula «raça» i nosaltres també l'emprem seguint les aportacions del feminisme decolonial, postcolonial o antiracista, i entenent que la raça és una construcció social

En aquesta línia, un estudi a Chicago<sup>32</sup> determinava que els cossos policials quan busquen donar resposta a una crisi de salut mental, operen en una «zona grisa» entre la tasca policial tradicional i el treball social per la qual no tenen prou formació i recursos.<sup>33</sup> Alhora, en una entrevista amb l'entitat Metzineres, que treballa amb dones i persones no binàries que usen drogues, posaven de manifest la resposta completament insuficient de l'Administració en situacions de crisis de salut mental a l'espai públic. En lloc de comptar sempre amb una intervenció adequada que inclogui l'assistència d'una ambulància medicalitzada i psiquiàtrica o amb altres agents que treballin en l'acompanyament de persones que usen drogues (com aquesta mateixa entitat), sovint és la policia qui intervé en aquests casos, amb les mancances que això comporta.

És important que ens preguntem sobre quines són les conseqüències que aspectes d'arrel social –com també ho són el sensellarisme, els espais d'oci no mercantilitzats per a joves o el treball sexual al carrer– s'estiguin tractant com a problemes de seguretat. Hauria de ser prioritari identificar els fenòmens i situacions que poden generar conflictes comunitaris o que requereixen una actuació professional, però que haurien de ser gestionats des de l'àmbit de la convivència per tal d'evitar una escalada i una «securitització» de les dinàmiques i manifestacions quotidianes.

---

que organitza els grans sistemes de classificació de les diferències que operen a les societats humanes. Vegeu Hall, Stuart. «Raza: El significado flotante», *Intervenciones en estudios culturales*, núm 1 (gener-juny 2015), CLACSO, p. 9-23.

32. Wood, Jennifer; Watson, Amy; i Fulambarker, Anjali. «The “Gray zone” of Police Work during Mental Health Encounters: Findings from an Observational Study in Chicago», *Police quarterly* 20, núm. 1, 2017, p. 81-105.

33. Thompson, Melissa; Kahn, Kimberly. «Mental health, race, and police contact: intersections of risk and trust in the police». *Policing: an international journal of police strategies & management* 39, n. 4, 2016, p. 807-819.

### 3. Gestió de les desigualtats en les polítiques públiques de seguretat

La Maria té vuitanta anys. En el seu dia a dia s'està a casa o baixa al carrer per comprar i fer un cafè amb les amigues. Té artrosi, cosa que li genera molt dolor i li limita la mobilitat. La seva artrosi està molt influïda per haver treballat durant tota la vida a l'hostaleria i a la neteja de cases. La Maria només se sent segura al seu tram de carrer i cada cop té més por: por de les persones racialitzades, por que li ocupin el pis (raó per la qual aquest any no vol anar de vacances), por dels grups de joves... Aquesta por no s'alimenta d'experiències pròpies o del seu entorn, sinó del que veu a la televisió durant les llargues hores sola al sofà.

D'entrada, l'experiència de seguretat de la Maria està marcada per la por. La interseccionalitat ens ajudarà a comprendre relats com el seu amb més complexitat, fixant-nos en com la interacció d'eixos com l'edat, l'estat de salut, la classe social i el gènere tenen un impacte en la seva experiència.

Els eixos de desigualtat són les divisions a partir de les quals es distribueixen de manera desigual els recursos socialment valorats. Així, les persones, en funció dels grups socials als quals pertanyin, tindran més o menys accés a determinats recursos (diners, prestigi, contactes, informació, etc.).

La teorització de la interseccionalitat va néixer molt lligada als eixos de sexe, raça i classe social en el marc de la teoria feminista negra als Estats Units. Actualment, també s'hi inclouen eixos com la diversitat funcional, l'edat, la diversitat religiosa i de creences, l'ètnia, la diversitat sexual i de gènere, o l'origen. En tot cas, no hi ha una llista tancada

d'eixos: hi ha altres eixos de desigualtat que poden incidir molt clarament en determinats contextos i és rellevant tenir-los en compte a l'hora de fer una intervenció.<sup>34</sup>

Així, els eixos no constitueixen una llista finita i fixa. A més, a banda d'aquests eixos estructurals, en poden aparèixer altres que sigui important considerar, per tal d'entendre les desigualtats en un context concret. Aquest podria ser el cas d'eixos com la llengua primària, l'estat de salut, el lloc de residència (rural/urbà o barris estigmatitzats), etc. Hi ha un altre eix de desigualtat que és molt rellevant quan parlem de polítiques públiques i que sol quedar invisibilitzat: l'eix de persones interventores i usuàries que es creua amb la resta d'eixos (classe social, gènere, origen, etc.). Quan parlem d'interventores podem incloure persones mediadores, policies, educadores de carrer, agents cívics, etc. Fer visible aquest eix ens fa reflexionar sobre l'impacte que té la posició de poder que implica el fet de treballar en l'Administració vers les persones usuàries. Aquest poder implica també la responsabilitat d'exercir-lo de forma que no generi més desigualtats.

Un cop presentada la manera com entenem els eixos de desigualtat, ens podem preguntar com s'adrecen en les polítiques públiques. En aquest apartat presentem quatre opcions: que no es tinguin en compte; que s'abordin des d'una lògica monofocal; que es contemplin des de la perspectiva de la discriminació múltiple; o que es plantegin des d'una mirada interseccional.

#### 3.1 Obviar l'impacte de les desigualtats

Sovint les polítiques públiques no contemplen el seu impacte sobre els eixos de desigualtat. Això succeeix quan es fan polítiques (d'habitatge, d'urbanisme, de cultura o de seguretat) pretesament adreçades al «ciuta-

34. Coll-Planas, Gerard; Rodó-Zárate Maria; i García-Romeral, Gloria (coord.), op. cit. (n. 5).



dà general». El problema rau en el fet que quan es pensa en el «ciudadà general», habitualment s'està pensant en un tipus de subjecte (blanc, de classe mitjana, heterosexual, etc.) en detriment d'altres persones. I és que el «ciudadà general» no existeix: la ciutadania està creuada per eixos de desigualtat i quan no els tenim en compte estem pressuposant un tipus de persona i exclouent-ne d'altres. Això pot comportar un accés desigual al dret a la seguretat i als recursos vinculats.

### Experiència 1. Aturades selectives dels cossos policials

Les identificacions o controls de la policia en què aquests demanen la documentació –normalment a l'espai públic, però també a espais privats– prenen sovint com a guia l'aspecte de la persona, entenent-se com una pràctica necessària per assegurar l'efectivitat de la tasca securitària, com ens fa saber un policia local en una entrevista. Tanmateix, això pot derivar en pràctiques discriminatòries que empren el «perfil racial» com a criteri en aturades i escorcolls.

La Comissió Europea contra el Racisme i la Intolerància defineix l'elaboració de perfils racials com «ús per part de les forces policials, sense justificació objectiva i raonable, de criteris com la raça, el color, la llengua, la religió, la nacionalitat o l'origen nacional o ètnic, per les activitats de control, vigilància o investigació».<sup>35</sup> Quan les intervencions es basen en estereotips i els cossos policials sotmeten a un escrutini més intens a persones racialitzades perquè són considerades sospitoses d'entrada,

35. Comissió Europea contra el Racisme i la Intolerància (ECRI). Recomendación nº 11 de política general. Lucha contra el racismo y la discriminación racial en el ámbito policial. [Document CRI (2007) 39], 2007.



s'accentua la desigualtat i discriminació racista. També podem identificar una violació al dret a la privacitat, ja que algunes polítiques de seguretat poden afectar de manera desproporcionada a determinats grups socials, per exemple amb pràctiques de vigilància massiva o identificacions arbitràries, que fan augmentar la seva exposició a abusos.

A Girona i altres ciutats s'ha dut a terme un esforç per qüestionar aquestes pràctiques policials. A banda dels arguments relatius a la no-discriminació i als drets humans per canviar les conductes policials, s'han emprat arguments sobre l'eficiència d'aquestes actuacions, ja que s'ha demostrat que les aturades selectives per perfil racial no acostumaven a tenir recorregut perquè les persones identificades no havien comès cap delictes i per tant es feia un ús abusiu d'un recurs que s'hauria d'estar emprant d'una altra manera.<sup>36</sup>

### 3.2 Lògica monofocal

Quan les polítiques aborden els eixos de desigualtat ho solen fer des d'una lògica unitària o monofocal, en la qual cada eix es treballa de forma independent i des d'un servei o departament diferent de l'Administració. Aquesta manera de treballar té diverses implicacions positives: es visibilitzen les problemàtiques derivades d'un eix de desigualtat concret i també pot servir de base des de la qual transversalitzar la

36. García Añon, José *et al.* *Identificación policial por perfil étnico en España. Informe sobre experiencias y actitudes en relación con las actuaciones policiales*. València: Tirant Lo Blanch, 2013. Vegeu l'apartat 4.6 sobre seguiment i avaluació per saber-ne més sobre perfil racial.

perspectiva de l'eix en les altres polítiques. No obstant això, també hi trobem inconvenients:

- No permet tractar de forma complexa el fet que a les persones ens travesin alhora diversos eixos de desigualtat. En una administració on cada eix s'aborda des de serveis diferenciats, ens podríem preguntar, per exemple, qui atén una persona com la María (vegeu relat a l'inici de l'apartat 3), una dona gran de classe treballadora que té problemes de mobilitat per una malaltia: quina part de la seva problemàtica es deriva del fet de ser dona, quina de ser de classe treballadora, quina de ser gran i quina part es deu a tenir un problema de salut? Es pot trossejar així la seva realitat i les seves necessitats? Com veurem, la lògica interseccional planteja que la seva realitat és el producte, precisament, de l'entrecruament d'aquests eixos.
- Tendeix a homogeneïtzar els grups socials en funció d'identitats que es veuen com a fixes i immutables.
- Pot succeir allò que s'ha descrit com a «olimpíades de l'opressió»,<sup>37</sup> és a dir, una competició entre responsables dels diferents eixos per obtenir més recursos, visibilitat, reconeixement o capacitat de transversalització que els altres. Es tractaria, a més, d'una competició en què els diferents eixos parteixen de posicions desiguals en funció del nivell de recursos, de reconeixement o de legislació que els protegeix.
- Centrar-se en un eix enfront d'un altre pot implicar que una intervenció generi *impactes negatius* sobre altres eixos de desigualtat.

37. Hancock, Ange-Marie. «When Multiplication doesn't Equal Quick Addition: Examining Intersectionality as a Research Paradigm», *Perspectives on Politics* 5, núm. 1, 2007, p.63-79.

## Experiència 2. El risc del pinkwashing

En el marc de l'elaboració d'un Pla de diversitat sexual i de gènere en un municipi de Catalunya, una de les problemàtiques és que els joves LGTBI+ de la zona perceben les discoteques com a espais hostils. Davant d'aquesta problemàtica, l'equip motor que treballa el Pla planteja la possibilitat d'establir una campanya perquè les discoteques siguin espais més oberts a la diversitat sexual i de gènere. Una campanya que implicaria formació del personal, protocol en cas d'agressions, un distintiu, etc.

Finalment, però, es decideix no dur a terme l'acció perquè es considera que podria generar *pinkwashing*. Això s'entén com el procés pel qual es pretén netejar la imatge d'una entitat (en aquest cas d'una discoteca) apel·lant al fet que respecta els drets LGTBI+, però amagant que en vulnera d'altres.

Cal tenir en compte que la zona en qüestió acull un alt percentatge de persones migrades del Magrib que pateixen actituds xenòfobes. De fet, les discoteques sovint discriminen als joves magribins negant-los l'entrada. El grup motor opta per no dur a terme la campanya per la diversitat sexual i de gènere perquè es tem que pugui servir per a ocultar la discriminació xenòfoba. Dit això, l'ideal hauria estat poder gestionar la xenofòbia conjuntament amb la LGTBI+fòbia (i amb altres eixos de discriminació rellevants en aquests espais, com el sexisme), però precisament l'estructura monofocal de l'Administració i les relacions entre els responsables dels diferents serveis no ho feia factible.

Fragment extret de la guia de *Mirades Polièdriques*<sup>38</sup>

38. Coll-Planas, Gerard; Rodó-Zárate Maria; i García-Romeral, Gloria (coord.), op. cit. (n. 5).

### Activitat 1. Reflexionem sobre la seguretat de les dones

A continuació, us volem proposar una activitat pràctica de reflexió sobre **els límits de la mirada monofocal**. La qüestió de «què fa sentir segures les dones» sovint s'ha respost des de l'urbanisme feminista amb els molt influents sis principis de Montreal. Aquests principis es recullen a la *Guide d'Aménagement pour un environnement urbain sécuritaire de la Ville de Montréal*<sup>39</sup> i són el resultat d'un procés en què es van realitzar auditories de seguretat als barris d'aquesta ciutat en el marc del programa Femmes et ville de l'ajuntament. Aquests són els principis:

1. La senyalització: saber on som i on anem
2. La visibilitat: veure i ser vista
3. L'afluència: sentir i ser sentida
4. La vigilància formal i l'accés a l'ajuda: obtenir auxili
5. La planificació i el manteniment dels llocs: viure en un ambient net i acollidor
6. La participació de la comunitat: actuar en conjunt.

Aquest exemple ens evidencia les aportacions de la mirada monofocal, en aquest cas de les polítiques urbanístiques i d'igualtat de gènere, alhora que posa de manifest els límits d'aquesta perspectiva. En relació amb aquests principis ens podríem preguntar, per exemple:

- Tenint en compte que tota acció política construeix un subjecte sobre el qual intervenir, quina construcció de la feminitat es desprèn d'aquests principis? Com són les dones que aquests principis dibuixen? I en contraposició: com es construeixen els homes?
- En el procés de construcció discursiva d'un subjecte (aquest cas, d'un *target* de política pública) sempre es produeixen exclusions. En aquest cas, totes les dones es poden sentir segures amb polítiques que segueixin aquests principis? Quines no s'hi sentirien?
- Una dona que fa venda ambulants il·legal, un grup de noies que busquen un lloc amagat on fumar porros i fer la seva, una dona racialitzada que se sent insegura davant de presència policial, o una grafitera... compartirien necessàriament tots aquests principis?

En el treball de camp hem trobat exemples que contradirien aquests principis. Per exemple, segons una experta en la matèria, les dones en situació de sensellarisme tenen una experiència de l'espai públic que fa que la vigilància formal sigui ambivalent. D'una banda, les fa sentir segures, ja que les protegeix d'altres persones, mentre que, per altra banda, les dones són més perseguides i criminalitzades que els homes pels cossos policials. Alhora, el principi de «viure en un ambient lliure i acollidor» ha comportat en diverses ocasions que les persones sense llar siguin expulsades d'espais públics concrets, minvant la seva percepció de seguretat i limitant el seu accés a aquests espais.

39. *Pour un environnement urbain sécuritaire - Guide d'aménagement*. Montreal: Ville de Montréal, 2006.



### 3.3 Discriminació múltiple

Una alternativa per organitzar el treball en relació amb els eixos de desigualtat és el model de discriminació múltiple. Aquest model implica establir òrgans i normatives que abordin simultàniament diferents eixos de discriminació.

Els avantatges d'aquest model inclouen l'aprofitament de les economies d'escala, la coherència en la interpretació legal de la discriminació i la possibilitat de tractar els casos de discriminació múltiple. No obstant això, hi ha alguns desavantatges associats a aquest enfocament: es pot produir una manca de coordinació entre les agendes específiques que s'agrupen, no es resolen les competències entre els diferents grups, ni es qüestiona la jerarquia dels eixos de desigualtat. A més, aquest enfocament no treballa les interseccions entre els diferents eixos i entén les discriminacions des d'una lògica additiva, és a dir, es considera que les opressions se sumen:

Si seguim la lògica d'aquesta operació matemàtica fins a la paròdia, podríem tractar de calcular una espècie de «coeficient d'opressió» en el qual cada dimensió en què algú es troba en situació d'oprimit suma, i quan està en posició d'opressor resta. Seguint aquesta lògica, el «coeficient d'opressió» d'una dona lesbiana de classe alta seria  $+1+1-1$ , per la qual cosa donaria com a resultat 1. Aplicant de nou aquesta fórmula, aquesta dona estaria més oprimida que, per exemple, un home heterosexual sense papers ( $-1-1+1=-1$ ). Anant més enllà, caldria plantejar-se quantes dimensions hauria de recollir el coeficient, si cadascuna hauria de tenir el mateix pes en el còmput final i si haurien d'introduir-se operacions més sofisticades en la fórmula.<sup>40</sup>

40. Coll-Planas, Gerard. «“El circo de los horrores”. Una mirada interseccional a las realidades de lesbianas, gays, intersex y trans», a *Intersecciones: cuerpos y sexualidades en la encrucijada*. Platero, Lucas (coord). Bellaterra: Bellaterra edicions, 2012.

La perspectiva interseccional contradiu aquesta lògica de suma de situacions aïllades, com s'explicarà a continuació.

### 3.4 Interseccionalitat

A *Women, Race and Class*, Angela Davis<sup>41</sup> qüestionava que les dones negres estiguessin incloses en el subjecte «dona» que promovia el moviment feminista del moment als Estats Units. Davis trobava que el discurs feminista hegemònic no tenia en compte l'herència de l'esclavatge i de les formes de dominació concretes cap a les dones negres, com la violació. Així, mentre les dones blanques, en nom de totes les dones, reivindicaven el dret a l'avortament, no tenien en compte les lluites de les dones negres, que continuaven lluitant contra l'esterilització forçosa.<sup>42</sup>

Aquest exemple ens serveix per il·lustrar els referents de la jurista Kimberlé Crenshaw quan va conceptualitzar la interseccionalitat en el seu treball acadèmic. Crenshaw proposa aquesta paraula per explicar la manera en què la raça, el gènere i la classe social s'interrelacionen en la violència que viuen les dones negres als Estats Units. L'autora va analitzar per exemple els casos judicials en què les denúncies de dones negres es rebutgen sistemàticament per una interpretació excloent de la legislació contra la discriminació sexista i racista.<sup>43</sup> En aquesta línia, criticava «la tendència a tractar la raça i el gènere com a categories mútuament excloents d'experiència i anàlisi» i argumentava que «l'experiència interseccional és més gran que la

41. Davis, Angela. «El legado de la esclavitud: modelos para una nueva feminidad», a *Mujeres, raza y clase*. Madrid: Ediciones Akal, 2004, p. 11-37.

42. Zugaza Goyenechea, Uxue. *Entre los caminos trillados y las líneas de deseo. La institucionalización de la interseccionalidad en la política en igualdad en España (1983-2021)*. Tesis doctoral, Departamento de Ciencia Política y de la Administración, UPV/EHU, 2023.

43. Crenshaw, Kimberlé. «Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color», *Stanford Law Review* 43, núm. 6 (juliol 1991), p. 1241-1299.

suma del racisme i el sexisme» i «qualsevol anàlisi que no tingui en compte la interseccionalitat no pot tractar prou la manera particular en què les dones negres estan subordinades». <sup>44</sup> Tot i que aquesta perspectiva teòrica ha estat àmpliament estudiada als Estats Units, en el nostre context també s'ha desenvolupat certa teorització de les desigualtats en la intersecció. <sup>45</sup>

De forma breu, podríem dir que la interseccionalitat ens serveix per descriure la manera en què diferents formes de desigualtat social es troben en intersecció i interactuen entre si per crear experiències úniques d'opressió i privilegi. Aquest paradigma s'està convertint en una eina indispensable en diverses disciplines per investigar les injustícies socials, ja que la interseccionalitat permet una anàlisi estructural i una crítica sobre com les desigualtats es formen i es mantenen, mirant críticament les categories, estructures i sistemes que les produeixen i donen suport. <sup>46</sup>

### **Matriu d'opressió**

Patricia Hill Collins <sup>47</sup> sosté que les diverses formes d'opressió estan interconnectades en una matriu on les persones ocupen posicions de poder canviants. Això destaca la interacció i interdependència entre les línies d'opressió i permet entendre que les persones puguin ser simultàniament opressores i oprimides. Aquest enfocament ens convida a comprendre la complexitat de les opressions i a treballar per desmantellar les estructures de poder interconnectades.

44. Crenshaw, Kimberlé. «Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics», *University of Chicago Legal Forum*, 1989, núm. 1, p. 140.

45. Com demostra el llibre de Maria Rodó-Zárate, *Interseccionalitat: Desigualtats, llocs i emocions* (Manresa: Tigre de paper, 2021), que ubica els principals debats actuals quant a la interseccionalitat a més de rastrejar els antecedents en el nostre context.

46. Grzanka, Patrick R. (ed.). *Intersectionality: A Foundations and Frontiers Reader*. Boulder: Westview Press, 2014, p. 53.

47. Collins, Patricia Hill. «Black feminist thought in the matrix of domination», a *Black feminist thought: Knowledge, Consciousness, and the Politics of Empowerment*. Boston: Unwin Hyman, 1990.

Prenem el cas d'en Pere, un home blanc d'uns 60 anys, de classe mitjana, autòcton i neurodivergent. Mentre caminava per un barri molt concorregut on havia anat a visitar el seu fill, es va desorientar i va caure. Un home va aprofitar per robar-li el telèfon i la cartera amb violència. Després d'aquesta experiència, en Pere no va tan sovint a casa del seu fill i quan hi va, aquest sempre el va a buscar al metro perquè té por que li torni a passar una situació semblant.

En Pere gaudeix d'una posició privilegiada respecte determinats eixos, que li permeten viure amb comoditat en la seva vida quotidiana. No obstant això, en aquell moment i espai concrets, la seva neurodivergència va tenir un paper central en la seva experiència de l'espai públic i també en la seva vulnerabilitat. Contextualitzar els encreuaments d'eixos de desigualtat en l'espai i el temps és essencial per entendre'n les causes i impac-tes concrets en la discriminació interseccional que pateixen les persones. Així ho mostra també el següent exemple:

L'Ana és una dona gitana de classe treballadora. De nena, adolescent i jove va patir molta violència per part de persones properes (pare, tiets i família extensa) pel fet de ser lesbiana i, per això, va marxar del barri de seguida que en va tenir l'oportunitat. Ara que té una feina fora del barri i no depèn dels familiars, ha tornat, ja que, entre altres raons, ha desenvolupat una relació molt estreta amb el seu germà, cunyada i nebots. Si bé encara té mala relació amb el pare i la resta de la família, s'ocupa de part de les cures del seu pare que ara és un home gran.

Aquest exemple ens mostra com, depenent del moment temporal, la vivència de l'orientació sexual amb altres eixos (com el barri o la classe social) s'experimenta de manera diferent; en aquest cas, el catalitzador és el fet de no dependre econòmicament de la família i tenir prou edat per poder limitar la interacció amb determinades persones.

### Les dimensions de la interseccionalitat

Crenshaw<sup>48</sup> distingirà entre tres vessants de la interseccionalitat: l'estructural, la política i la de representació.

La interseccionalitat estructural explica com l'encreuament dels diferents eixos de desigualtat distribueix el poder entre grups socials. Aquestes són les premisses:

- Totes les persones estem ubicades en relació amb tots els eixos de desigualtat, sigui des del privilegi o l'opressió; és a dir, no és més interseccional l'experiència d'algú que està en posició d'opressió en relació amb més eixos de desigualtat. Així, la interseccionalitat visibilitza els privilegis, inclús aquells que no som conscients que gaudim.
- La ubicació de cada persona en l'estructura social no sorgeix simplement de la suma de posicions d'opressió que acumulem (seguint una lògica additiva), sinó que els encreuaments dels eixos generen situacions específiques. Per exemple, els estigmes i obstacles que es troben les persones migrades provinents de països de majoria musulmana són qualitativament diferents en funció del gènere. Quan analitzàvem les entrevistes i mapes en aquest projecte no buscàvem saber si les dones musulmanes magribines estaven més o menys discriminades que els homes amb el mateix origen geogràfic i religió, sinó entendre les diferències de les formes d'opressió que es generen en l'encreuament entre gènere i origen amb altres eixos que podrien estar operant en el context concret.
- Malgrat que en la nostra experiència sempre hi intervenen tots els eixos de desigualtat és possible distingir els diferents sistemes de poder dels quals deriven, les seves arrels històriques i els efectes concrets que generen. Així, la interseccionalitat funciona com un prisma: l'experiència individual seria el raig de llum blanc; en posar-hi el prisma, el raig de llum se separa en franges de diferents colors que representarien els diferents eixos de desigualtat. La llum blanca seria, doncs, l'existència del

48. Crenshaw, K., op. cit. (n. 44), p. 139-167.

subjecte des d'una mirada holística mentre que el prisma seria l'instrument analític que ens permet veure com aquesta realitat està conformada pels eixos de desigualtat. La distinció entre els eixos és, doncs, analítica, ja que a la pràctica mai es presenten sols ni són tan clarament distingibles en la nostra vida.

### Experiència 3. La complexitat del privilegi i l'opressió

Qui està més protegit davant d'un cas de violència intrafamiliar: un nen de família gitana, el d'una família senegalesa o un nen blanc i autòcton? Des de la lògica de la discriminació múltiple la resposta és clara, però des d'una perspectiva interseccional la resposta es complica, com il·lustra el següent cas real:

Enmig d'una discussió, un nen de sis anys es llança amb ràbia contra el seu pare, que s'aparta bruscament i aleshores el nen es fa un trauc al front. Un cop a urgències, el nen crida amb totes les seves forces que avisin la policia, que és el seu pare qui li ha fet el trauc. A l'hospital curen el menor, però no activen cap protocol per esbrinar si es tracta d'una agressió del pare. En aquest cas, es tracta d'una família blanca, autòctona i de classe mitjana.

Hauria passat el mateix si aquesta situació s'hagués donat en una família gitana o d'origen senegalès? Si fos el cas, s'haurien activat els protocols per prevenir maltractaments familiars inclús amb una ferida menys greu?

Aquest cas ens pot ajudar a il·lustrar la diferència qualitativa entre encreuaments d'eixos. És possible que un nen blanc, autòcton i de classe mitjana, per tant, d'entrada en una posició



privilegiada, estigui més desprotegit perquè els dispositius no s'activen amb la mateixa rapidesa davant d'un possible indicatiu d'agressió? I, per contra, la criatura de la família gitana o senegalesa està més protegida d'eventuals abusos per un excés de zel de les autoritats? Aquest excés de zel fa que també pugui ser estigmatitzat o que inclús els seus familiars tinguin més recel a l'hora de portar-lo a l'hospital si té una ferida que es pot interpretar com a resultat d'una agressió? Finalment, quin dels tres nens (el blanc autòcton de classe mitjana, el gitano o el senegalès) està més ben protegit? La resposta, des d'una mirada interseccional, no podria ser quantitativa sinó qualitativa, reptant-nos a entendre les especificitats de cadascuna de les situacions.

Pel que fa a la interseccionalitat política, Crenshaw<sup>49</sup> fa aquesta proposta per analitzar com l'acció política (institucional i activista) té un impacte no només en combatre sinó en reproduir les desigualtats interseccionals. La interseccionalitat política planteja aspectes com:

- Si bé les polítiques poden no tenir en compte les desigualtats o aplicar una mirada monofocal, a la pràctica totes les polítiques públiques tenen efectes interseccionals, ja que tenen un impacte sobre les persones, les quals sempre estan travessades per tots els eixos de desigualtat. És per això que caldria dissenyar polítiques que fossin conscients del seu impacte interseccional sobre les desigualtats per tal de combatre-les.
- Entendre que tots els eixos de desigualtat operen en una mateixa matriu d'opressió ens permet sortir de la lògica competitiva entre eixos de desigualtat per prioritzar plantejaments holístics i integrals.

49. Crenshaw, K., op. cit. (n. 43), p. 1241.

- Cal tenir en compte que les polítiques públiques no només tracten les desigualtats, sinó que a vegades poden contribuir a reproduir-les. És essencial examinar críticament les pràctiques de l'Administració per qüestionar aspectes com qui en queda exclòs, en quina mesura reconeixem la diversitat dels grups i quins estereotips estem reforçant. És important interrogar-nos sobre com la nostra pròpia activitat professional contribueix a la reproducció de desigualtats. Encara que no ho desitgem, formem part d'un engranatge que té lògiques que reproduïxen desigualtats: reconèixer-ho ens permet buscar espais de transformació i trencar amb aquesta dinàmica.

#### Experiència 4. Joves i experiències de discriminació a l'espai públic

En el marc del treball de camp del projecte Mirades polièdriques, vàrem portar a terme una sessió de debat amb alumnes de secundària d'un institut d'alta complexitat. L'equip de recerca va quedar fascinat per unes noies que, amb molta vehemència, explicaven als nois de la classe com vivien la seva experiència a l'espai públic: com són mirades, com són interpel·lades, quines situacions d'amenaça han sentit i quines estratègies adopten. Durant el desenvolupament de la sessió, ens adonem de dues coses. D'una banda, no són «les noies de la classe» les que parlen (com si ho fessin en representació de la resta) sinó «unes noies de la classe»; n'hi ha d'altres que no intervenen en el debat, que porten hijab, i intuïm que la seva experiència és força diferent. D'altra banda, si ens fixem en els nois a qui interpel·len, la immensa majoria són racialitzats i amb famílies que tenen situacions socioeconòmiques vulnerables; la seva experiència al carrer està molt marcada pel racisme i per la seva posició de classe.



El punt de partida del debat (estructurat des d'una lògica monofocal prenent el gènere com a eix vertebrador) planteja unes condicions en què la divisió clau és el fet de ser noies o nois. Això tendeix a invisibilitzar les diferències internes en l'experiència de noies i nois. El que podria haver estat un espai per l'encontre entre persones amb experiències diferents en l'espai públic (marcades, entre d'altres, pel sexisme, el classisme, el racisme o la LGTBI+fòbia), esdevé una guerra de trinxeres.

En darrer lloc, la interseccionalitat de representació serveix a Crenshaw per parlar de «la construcció cultural de les dones de color»<sup>50</sup> i fer referència a com la producció d'imatges de les dones racialitzades i inclús la contestació sobre aquestes imatges tendeix a ignorar els seus interessos. En aquest context, la interseccionalitat permet entendre en quina mesura la cultura popular i el discurs públic reproduïxen l'exclusió i situació de marginalització de determinats grups socials.<sup>51</sup> A l'apartat 4.8 sobre els aspectes transversals de l'aplicació de la interseccionalitat, aprofundim en aquest aspecte i oferim exemples relacionats amb la part comunicativa de les polítiques de seguretat.

50. Ibidem, p. 1245.

51. La Barbera, María Caterina. «Interseccionalidad», *Eunomia. Revista en Cultura de la Legalidad*, núm. 12, 2017, p. 191-198.

## Activitat 2. Reflexionem sobre la pròpia posició social

A continuació, atura't a reflexionar un instant sobre la teva pròpia posició social a partir de les següents preguntes:

1. Hi ha algun aspecte de la teva posició social que t'hagi generat algun desavantatge?
2. Hi ha algun tret de la teva posició social que t'hagi generat algun avantatge o privilegi?
3. Com afecta la teva posició estructural a la teva tasca com a professional?<sup>52</sup>

52. L'interès i esforços per aplicar la interseccionalitat a l'àmbit internacional es fan palesos a la guia *Intersectionality Resource Guide and Toolkit. An Intersectional Approach to Leave No One Behind*, UNWomen, 2021. Vegeu-ne l'apartat d'eines on hi ha activitats per reflexionar grupalment entorn l'aplicació de la interseccionalitat. Són especialment rellevants l'activitat 3 (p. 43-46) sobre l'anàlisi del context d'implementació amb perspectiva interseccional i l'activitat 4 per analitzar l'adaptació d'una actuació (p. 47-48).



#### 4. Aplicació de la interseccionalitat a les polítiques locals de seguretat

La Valentina és una dona gitana amb problemes de mobilitat, té conflictes amb l'associació de veïns i la policia de proximitat perquè creu que no compleixen amb la seva responsabilitat envers el barri i se sent desemparada. A més, troba que als processos de participació en què ha pogut prendre part sobre temes com la seguretat al barri i l'espai públic, s'utilitza un llenguatge massa tècnic amb la voluntat expressa de ser excloents. Per contra, a través dels grups informals de mares de diferents orígens i cultures que es troben al parc, la Valentina se sent un agent important al barri per garantir la seguretat i benestar de les altres persones.

El relat de la Valentina posa en relleu les limitacions i oportunitats de tractar la seguretat des d'un àmbit local i, alhora, obre la porta a considerar les desigualtats estructurals que la condicionen. Tot i que l'aplicació de la interseccionalitat a les polítiques públiques locals es troba encara en un estat incipient, s'observa un interès i esforços creixents per a integrar aquesta perspectiva en els diferents àmbits i actuacions de la política pública.<sup>53</sup>

53. Hankivsky, Olena i Cormier, Renee. «Intersectionality and public policy: Some lessons from existing models», *Political Research Quarterly* 64, núm. 1 (març 2011), p. 217-229. Hankivsky i Cormier consideren que la interseccionalitat s'ha convertit en «una eina analítica primària per teoritzar la identitat i l'opressió» i assenyalaven que hi havia una bretxa entre el constructe teòric de la interseccionalitat i la seva aplicació pràctica en les polítiques públiques.

La metodologia Intersectionality-Based Policy Analysis Framework (IBPA) desenvolupada per Hankivsky s'ha convertit un referent indiscutible per l'aplicació de la interseccionalitat en diferents àmbits més enllà de la salut. Vegeu les preguntes descriptives i transformatives per aprofundir

Amb l'objectiu de transversalitzar aquesta perspectiva en les diferents dimensions de les polítiques, des d'aquest grup d'investigació plantejarem propostes i preguntes, destaquem casos reals i oferim recursos per cadascuna de les fases del cicle d'una política (o d'elaboració d'un projecte o acció): la definició del problema, la diagnosi, el disseny, la implementació i l'avaluació. Prèviament, tractem aspectes organitzatius transversals a totes aquestes fases i finalment la participació ciutadana i la comunicació. Malgrat aquesta divisió teòrica per fases i aspectes transversals, som conscients que a la pràctica, la resposta de l'Administració s'articula de manera menys definida: les fases se superposen, s'avancen les unes a les altres, s'obvien algunes etapes i d'altres no es fan explícites.

Partirem, doncs, d'identificar reflexions i interrogants que ens ajudaran a qüestionar i revisar les pràctiques vinculades a les polítiques de seguretat d'acord amb una lògica interseccional. Segons aquesta perspectiva, el context concret de la implementació d'una actuació és determinant, i per això defugim de les solucions rígides i universals per transversalitzar la interseccionalitat.<sup>54</sup> Malgrat que, com hem vist, el desenvolupament de les polítiques de seguretat depèn de molts agents, en aquest apartat hi tindran un paper important els cossos policials perquè actualment són els principals actors que les implementen i a qui es dirigeixen majoritàriament aquestes polítiques.

en aquesta metodologia a *An Intersectionality-Based Policy Analysis Framework*, Hankivsky, O. (ed.). Vancouver, BC: Institute for Intersectionality Research and Policy, Simon Fraser University, 2012, p.32-43.

54. En aquest exercici prendrem com a referència la guia del projecte Igualtats Connectades, inspirada en la proposta d'avaluació de l'impacte de les polítiques de salut des d'una mirada interseccional de Laia Palència, Davide Malmusi i Carme Borrell: *Incorporating Intersectionality in Evaluation of Policy Impacts on Health Equity. A quick guide*, 2014.

## 4.1 Organització

Totes les organitzacions són úniques i les seves característiques varien en funció de diversos factors, com ara l'estructura interna, les persones que les conformen i el context social, polític i econòmic en el qual operen. No hi ha una solució universal aplicable a totes, sinó que cada institució ha de desenvolupar la seva pròpia estratègia tenint en compte els elements interns i externs que influeixen en la seva realitat i les seves possibilitats de canvi.

Cada Administració té, doncs, una cultura organitzativa pròpia fonamentada en els valors, normes, comportaments i pràctiques compartides entre els membres de l'organització. Això influeix aspectes com la jerarquia, la presa de decisions, la comunicació interna o la posició respecte a la innovació. Pel que fa a aspectes més concrets, la cultura organitzativa es fa visible en aspectes com el vocabulari emprat, els procediments establerts, les relacions interpersonals o la distribució de l'espai de treball. Alhora, dins d'una mateixa Administració podem trobar que la policia local, el servei d'igualtat de gènere o el d'urbanisme tenen lògiques diferents que poden dificultar la seva coordinació. Tots aquests elements de la cultura organitzativa poden ser subjecte d'anàlisi des d'una perspectiva interseccional, per això, és imprescindible ser conscients de quina és la cultura organitzativa de la pròpia organització i dels seus diferents departaments o serveis.

Si posem el focus en l'organització policial, Amadeu Recasens i Brunet, expert en polítiques de seguretat i policia, considera que la cultura policial és molt jeràrquica i poc transparent. Si bé per la pròpia estructura policial aquesta lògica pot ser pràctica, també pot representar un problema ja que no queda limitada en el marc de l'organització interna, sinó que el seu impacte s'estén a la seva tasca envers la ciutadania. «Quan estàs inclòs en un cos autoritari, vertical i ordenancista, i ets agent de policia, tradueixes aquesta cultura a la ciutadania i et comportes de la

mateixa manera. És per això que dic que hi ha tics antidemocràtics en aquest model». No obstant això, Recasens planteja que «per canviar la cultura policial el primer que s'ha de fer és convèncer a l'organització policial que això els hi convé. Has de canviar la cultura i això no es pot fer per decret, són cultures corporatives molt arrelades».

Explorar l'aplicació de la interseccionalitat a l'organització policial és una tasca que poques persones han estat disposades a fer. Tanmateix, trobem l'exemple d'un programa impulsat per la policia d'Escòcia anomenat Seldom Heard Communities (Comunitats Poc Escoltades) en què es va dur a terme una revisió de la literatura acadèmica sobre la policia i la interseccionalitat. Una recerca innovadora que, entre d'altres, va permetre crear un «llistat de bons principis» que han d'impregnar l'organització policial per tal d'implementar polítiques i actuacions policials amb perspectiva interseccional:<sup>55</sup>

- Reflexivitat. Pot fer millorar la tasca policial que l'organització i el mateix agent de policia reflexionin en termes d'eixos de desigualtat sobre pràctiques passades i les circumstàncies que les formen. Comporta també un qüestionament de la naturalesa de la policia.
- Enfocament basat en l'empatia per part dels cossos policials. Un component important de la interseccionalitat és reconèixer-la com a tal, reconèixer la diferència i diversitat a través de les pròpies identitats interseccionals però també les de les altres persones.
- Agilitat per provar, testejar i millorar processos. La innovació és imprescindible per donar respostes amb perspectiva interseccional.
- Pressupost funcional o recursos flexibles per facilitar l'agilitat i la innovació. Això permet, per exemple, provar nous programes o entrar en altres en funcionament i treballar amb altres actors rellevants de dins o fora de les institucions.

55. Berg, Julie i Mann, Emily. *Accounting for Complexities: An Intersectional Approach to Enhancing Police Practitioner Accountability, Legitimacy & Sustainable Reform*, 2023.

- Perspectiva de «tota la societat» que reconegui la multiagencialitat i multinivell de la governança en seguretat. Permet mobilitzar els recursos, coneixements i capacitats de diversos actors per la resolució de problemes de seguretat.
- Concentració en les causes socials i subjacents del dany en lloc d'una governança a partir del delictes.
- Foment de la igualtat inclusiva, com a model que incorpora la dimensió de redistribució, de reconeixement, de participació i adaptativa.

### Experiència 5. La policia de proximitat

La policia de proximitat és un model policial que s'ha implementat àmpliament en el territori. Es tracta d'una metodologia de treball que pretén acabar englobant tota la policia i que aquesta treballi de forma més propera a la ciutadania per conèixer les seves necessitats i així poder actuar de forma preventiva. A partir de tenir més presència al territori es busca enfortir les relacions de la policia amb la societat on desenvolupa les seves funcions.

Malgrat el nom que se li doni, alguns actors consideren que la policia serà opressora per naturalesa. No obstant això, dues expertes en racisme i antigitanisme, membres de la Fundación Secretariado Gitano i de SOS Racisme, coincideixen en el fet que aquest tipus de policia té potencialitat per suavitzar els biaixos racistes que la determinen. La tècnica de SOS Racisme afirma que «podria fomentar la seguretat i millorar la convivència i les relacions entre la ciutadania, almenys en termes de sensació de seguretat subjectiva». També en aquesta línia afegeix: «des de l'antiracisme, la policia de proximitat

pot ser una bona proposta perquè en principi no estan tan encotillats en la funció policial clàssica sinó que s'entenen com a subjectes encarregats d'aproximar-se a la gent i fomentar-ne la cohesió social; segur que hi haurà episodis sexistes i racistes, però, com que ja no parlem de la policia tradicional, tinc més esperança per obrir altres vies». En aquest context, segons la tècnica de la Fundación Secretariado Gitano, s'accentua una «voluntat diferent d'escolta i una actitud més sensibilitzada d'aquests agents de policia». Les dues expertes coincideixen en el fet que la policia de proximitat pot representar una oportunitat de canvi en l'aproximació a les persones, ja que té com a base uns objectius que, malgrat els inevitables biaixos, ofereixen un marge de maniobra més ampli per tenir en compte l'impacte sobre les desigualtats.

Per tal de contribuir a l'objectiu de canviar la cultura organitzativa de l'Administració en general i dels cossos policials en particular, cal voluntat política i un marc normatiu que acompanyi aquesta transformació per generar compromís i articular mesures concretes per fer efectiva una feina que reconegui el caràcter interseccional de les desigualtats i trenqui amb la lògica segmentada de treball.

En aquest sentit, és recomanable partir d'una radiografia de l'organització que ens serveixi com a diagnòstic del punt de partida (de tota l'organització, d'una àrea, servei o programa concret) tot identificant els factors que afavoreixin o dificultin un treball que tingui presents els diferents eixos de desigualtat i els seus encreuaments.



### Activitat 3. Reflexionem sobre l'organització

A continuació, es presenten un seguit de preguntes que ens podem fer respecte a la pròpia organització que poden ajudar a impulsar iniciatives en una direcció interseccional.

Aquestes preguntes, i d'altres que es plantejaran, s'inspiren en la guia del 2015 *Advancing Equity and Inclusion. A Guide for Municipalities* de l'organització City for All Women Initiative (CAWI) elaborada amb l'Ajuntament d'Ottawa per avançar en la inclusió i equitat de gènere amb perspectiva interseccional als municipis canadencs.

- Existeixen mandats relacionats amb l'equitat i la inclusió que explicitin la voluntat d'incorporar una mirada interseccional?
- Existeixen direccions o coordinacions compartides entre els diferents actors (àrees, serveis, cossos policials, etc.) implicats en la problemàtica que s'aborda?
- S'han pres decisions polítiques que connectin la feina dels diferents actors?
- Els equips professionals són representatius de la diversitat de la població?
- Es comparteixen interessos i objectius entre diferents actors a partir dels quals construir estratègies conjuntes?
- Es poden identificar experiències de treball conjunt entre els diferents actors?
- Hi ha espais de treball compartit entre els diferents actors?
- S'han dut a terme programes i projectes que incloguin l'encreuament de diferents eixos de desigualtat? Com s'ha valorat l'experiència? Com es pot millorar?
- Es disposa de pressupostos que permetin desenvolupar projectes entre els diferents actors implicats?

Tot seguit, desenvolupem una proposta de diversos àmbits de l'organització en què considerem que es pot fer un esforç específic per incorporar la lògica interseccional: l'estructura, els espais, la composició dels equips i la formació.

#### Estructura

La segmentació, jerarquització i burocratització de les administracions públiques –i les locals no en són una excepció– són un obstacle important per treballar la seguretat de manera interseccional i des d'una mirada àmplia. El fet que els propis serveis d'igualtat actuïn de forma compartimentada entre ells dificulta encara més la transversalització dels eixos de desigualtat, de manera integrada, a les polítiques de seguretat i prevenció.<sup>56</sup>

Tenint en compte la diversitat entre la naturalesa dels actors que cal implicar per tal de posar en pràctica una mirada àmplia a la seguretat, és imprescindible analitzar en cada situació quina és la millor fórmula per superar la segmentació i promoure el treball interseccional.

Més enllà d'aquestes estratègies institucionals que impliquin canvis d'estructura o aprovació de normativa, les aliances entre personal en diferents nivells de responsabilitat a l'Administració, incloent-hi les persones amb més capacitat d'incidència, faciliten molt el treball en conjunt i interseccional. En aquest procés és important que els canvis es debatint amb el personal dels serveis d'atenció o dels cossos policials que treballen més directament amb la ciutadania.

#### Espais

La distribució dels espais de treball té un impacte en la pràctica diària i pot influir en la reproducció o l'atenuació de les desigualtats.

56. Coll-Planas, Gerard; del Amo, Teresa; i Solà-Morales, Roser. «From “it's not possible” to “how we can do it”. Challenges, opportunities and proposals to adopt intersectionality in local administration», *Public Policy and Administration* 39, núm. 1, 2023, p. 69-83.

La disposició espacial no és neutra, ja que està influïda per un marc cultural determinat i afecta la forma de relació entre professionals i amb els usuaris. És important reconèixer aquest vincle entre l'organització espacial i les dinàmiques socials per tal transformar les desigualtats i promoure interaccions més equitatives.<sup>57</sup>

En el marc de les polítiques de seguretat locals, des d'una mirada àmplia, hi ha molts espais que podem revisar críticament: serveis d'atenció com serveis socials, oficines tècniques de departaments, comissaries, etc.

Si posem el focus en les comissaries, a Anglaterra s'exemplifica com la mateixa arquitectura transmet significat i condiona la percepció de tota la gent que en fa ús. El fet que puguin semblar fortaleses genera un efecte intimidador que es contraposa a un ideal d'arquitectura d'espais de l'Administració pública que hauria d'estar caracteritzat per la transparència i la proximitat.<sup>58</sup>

#### Activitat 4. Observació de l'espai i pràctica quotidiana

Marisela Montenegro, psicòloga social, proposa una pauta d'observació per examinar la pràctica diària de les persones que treballen fent intervenció social des d'una perspectiva interseccional.<sup>59</sup> A continuació proposem una adaptació d'aquest exercici pràctic:

57. Vegeu les guies *Guia per incorporar la interseccionalitat a les polítiques locals* (Coll-Planas, Gerard i Solà-Morales, Roser, Ajuntament de Terrassa, 2019, p. 28-29) i *Aplicació de la interseccionalitat en les polítiques i serveis d'igualtat i no discriminació: reflexions crítiques i recomanacions* (n. 7, p. 17-18) per a una explicació en més detall sobre l'impacte de l'espai físic en la feina amb perspectiva interseccional.

58. Millie, Andrew. «Police Stations, Architecture and Public Reassurance», *The British Journal of Criminology* 52, núm. 6, 2012, p. 1092-1112.

59. Nayak, Surya; Montenegro, Marisela; i Pujol, Joan. «Conclusion: Contextual intersectionality: a conversation», a *Intersectionality in Social Work. Activism and Practice in Context*, Nayak, Surya i Robbins, Rachel (ed.). Londres: Routledge, 2018, p. 230-250.

Es tracta de fer un relat escrit –d'aproximadament dues pàgines– sobre les vostres experiències i pràctiques quotidianes en l'espai laboral. Aquest relat pot ser resultat de l'observació, d'un dia sencer o bé de diversos espais on desenvoleu la vostra activitat professional.

- Assenyalen les característiques físiques de l'espai (lluminós, amb poca ventilació, diàfan...) i de la manera en què estan distribuïts els elements (taules, cadires, materials...). Descriu si hi ha elements a les parets (quadres, fotografies, cartells de campanyes o material de difusió d'activitats...) i a qui interpel·len o van dirigits? Com creus que aquestes característiques influeixen en les teves relacions, tant amb altres professionals com amb les persones usuàries?
- Descriu les interaccions que observes –incloent aquelles en què estàs involucrat/da escollint una forquilla de temps (o una situació). Quines persones es relacionen entre elles? Com és el llenguatge corporal de les diferents interaccions (les persones es miren als ulls, s'esquiven, es toquen...)? Quines sensacions et donen aquestes relacions (comodat, confiança, jerarquia, fredor...)? Com llegeixes les diferents «expressions de gènere» i «expressions culturals» que conviuen a l'espai/temps observat?
- Reflexiona sobre quins imaginaris (idees, estereotips, prejudicis...) et venen al cap quan interaccions amb diferents persones en el context de la teva feina (posa l'exemple de tres persones que poden ser altres professionals, caps, usuàries...). Quins imaginaris –relacionats amb el gènere, la classe social, el color de pell, la funció que desenvolupen al servei...– creus que tenen altres persones sobre tu?
- Finalment, com creus que afecten els teus marcs culturals en la teva feina? Com penses que interaccionen diferents eixos d'opressió (gènere, classe social, color de pell, origen nacional, edat) en l'atenció, intervenció, activitats, formacions, etc., que s'organitzen des del teu espai de treball?

L'anàlisi revela que l'organització de l'espai no és neutra, sinó que reflecteix pràctiques localitzades socialment i culturalment. La intervenció en l'espai físic pot generar canvis positius en les dinàmiques de treball. En aquest sentit, Montenegro apunta un exemple en què la dinamitzadora d'un grup de treball amb homes marroquins va substituir les taules i cadires de l'espai per una catifa, buscant una transformació en el funcionament del grup.

### Composició dels equips

La diversitat en la composició dels equips de treball dins de l'Administració pública és clau en el context de l'aplicació de la interseccionalitat a les polítiques públiques de seguretat. Equips de treball més diversos que representin millor la diversitat de la població poden afavorir una millor comprensió de diferents perspectives, valors i necessitats; poden ser més sensibles a aspectes que afecten posicions concretes respecte als eixos de desigualtat (per exemple, respecte a pràctiques o creences culturals o aspectes sobre neurodivergència); afavoreixen la construcció de la confiança, ja que hi ha més possibilitats que les persones usuàries se sentin còmodes amb les interventores; faciliten l'adaptabilitat; i, en definitiva, ajuden a trobar solucions més efectives.

### Experiència 6. Diversitat cultural a la Guàrdia Urbana

L'any 2021 la Guàrdia Urbana de Barcelona va establir criteris de coneixements de llengua àrab, xinès o urdú per afavorir el multilingüisme i, de retruc, la diversitat cultural dins del cos. Alhora aquesta acció s'alineava amb les polítiques públiques orientades a augmentar la perspectiva intercultural.



A la Guàrdia Urbana de Vic s'ha dut a terme una estratègia similar i des de fa quatre anys s'han incorporat agents d'origens diferents. Lourdes Rota, inspectora de la Guàrdia Urbana de Vic, comenta que «el fet que estiguin amb nosaltres fa esvaïr dubtes i reticències inicials, i a mesura que els vas coneixent, els vas acceptant. I a més a més, facilita el coneixement dels seus costums».

No obstant això, la diversitat entre els agents policials per si sola no és una solució per acabar amb el racisme institucional i inclús pot derivar en pràctiques de tokenisme, és a dir, una mostra d'inclusivitat superficial. La promoció de la diversitat i la inclusió són passos importants, però cal anar més enllà i apuntar també altres qüestions com ara la cultura institucional, les polítiques i pràctiques de la policia i la seva relació amb les comunitats a les quals serveix.

A més, des de SOS Racisme ens expliquen com aquestes mesures poden dur a crítiques per part de les comunitats d'origen si aquestes han tingut una història de repressió i persecució policial, en considerar-les traïdores o, en paraules de Malcolm X en el context dels Estats Units, «negres de la casa», potencialment més inclinades a donar suport a les estructures de poder que afavoreixen la discriminació racial.

Així ho exemplifica el cas de la Guàrdia Urbana de Vic on els agents racialitzats han rebut insults de caràcter racista, inclús per part de persones racialitzades, han estat menyspreats com agents de l'autoritat i se senten més observats en l'exercici de la seva feina.



El balanç, doncs, és ambivalent: la presència d'agents racialitzats «facilita les intervencions, ja que els ciutadans d'origens marroquins o hindús els veuen com a més propers i fins i tot en ocasions en què hi ha alguna dificultat en l'expressió poden utilitzar el mateix idioma. Aquest fet es gira en contra quan tractem amb joves d'origen marroquí, que els hi compliquen la intervenció, els veuen d'alguna forma com a “traïdors”. En les intervencions on hi ha aquests joves, no estan tan còmodes». comenta Lourdes Rota.

### Formació

Les creences, els imaginaris i les concepcions arrelades en els marcs culturals de les persones influeixen en la seva tasca professional. En conseqüència, és essencial qüestionar i revisar constantment els prejudicis i els estereotips per evitar generalitzacions i suposicions automàtiques.

La formació és una acció clau per al treball interseccional. Ajuda a millorar el coneixement del personal sobre la interseccionalitat i els sistemes d'opressió, fomenta una consciència crítica i qüestiona els imaginaris preestablerts. A més, proporciona eines per repensar les pràctiques quotidianes.

És possible realitzar formacions específiques sobre la interseccionalitat així com incorporar una perspectiva interseccional de manera transversal en altres tipus de formacions, independentment del tema que s'estigui tractant. Un exemple d'això és la formació sobre diversitat sexual i de gènere per a la policia local de Torí, en la qual es va posar un èmfasi especial en la diversitat de les persones LGTBI+ (vegeu Experiència 9). Aquest enfocament permet tractar les interseccions entre diversitat sexual, de gènere i altres eixos d'opressió per a una comprensió més completa i una actuació més adequada en el marc de la seguretat.

### Activitat 5. Reflexionem sobre la formació

A continuació, es presenten diverses qüestions a tenir en compte en la planificació i execució de formacions dirigides al personal municipal o altres agents de l'Administració:

- Els equips de formació són diversos?
- Els objectius d'aprenentatge inclouen la igualtat i la no discriminació amb una perspectiva interseccional?
- El llenguatge, les imatges i els exemples que s'exposen són inclusius i no discriminatoris respecte a tots els eixos de desigualtat (no sexista, no racista, no capacitista, etc.)?
- Es visibilitzen realitats i exemples diversos per obrir mirades, trencar tòpics i difondre diverses veus?

Si posem el focus en els cossos policials, les formacions a aquests són un dels mecanismes més importants per les entitats que treballen des de l'àmbit de l'antidiscriminació. Aura Roig, de la cooperativa Metzineres, comenta:

Hi ha una diferència entre aquelles persones dins els cossos policials que han rebut una formació bona i completa en perspectiva de gènere, una formació específica en temes de violència i on predomina la part de seguretat més que no pas el càstig. Cal donar eines perquè entenguin que no es tracta d'enemics de l'autoritat, sinó que això és un problema social que va molt més enllà. L'única eina que tenen és la sanció, la criminalització i la detenció. I això, en el final, acaba sent contraproduent.

No obstant això, aquesta formació hauria d'anar acompanyada d'un canvi en la cultura de l'organització. Júlia Trias, experta en polítiques de seguretat explica que «es pot donar més formació als agents, però al final hi

ha una cultura policial de concepció del servei públic que és molt difícil que entenguin que, en comptes d'haver-hi al centre el ciutadà, que seria l'ideal en un cos policial, hi ha l'Estat».

La formació a la policia pot suposar una redefinició dels límits de l'actuació policial, cosa que comporta que a vegades hagin d'intervenir altres serveis i entitats. És l'exemple de Metzineres, una entitat que es coordina amb la policia per gestionar les crisis de salut mental a l'espai públic. Aquesta col·laboració suposa una millora en les actuacions i un reconeixement del rol valuós que hi juga cada actor.

#### **Experiència 7: Interseccionalitat en les formacions de violència sexual i crims d'odi**

La Universitat de York va investigar com incorporar la interseccionalitat en les formacions en violència sexual i crims d'odi. A partir d'una investigació amb diversos grups focals amb informants clau (estudiants i personal de la universitat) es va debatre sobre com les diferències entre les persones i el seu risc d'experimentar violència podia influir en la seva resposta o en la seva capacitat d'intervenir davant de determinades situacions. Per exemple, es va assenyalar que una persona racialitzada pot tenir més dificultats a l'hora de desafiar un acte racista perquè també és vulnerable a aquest tipus de violència o, una persona cisgènere pot tenir més seguretat per aturar un acte transfòbic que una persona trans o no binària. Fruit d'aquests debats es va elaborar una guia pràctica per tal que les formacions en violència sexual i els crims d'odi incloguessin aquest coneixement situat.

Fragment extret de la guia del projecte Igualtats Connectades<sup>60</sup>

60. Coll-Planas, G. i Solà-Morales, R., op. cit. (n. 57).

#### **Experiència 8. *The Rainbow in the Neighbourhood*. Formació LGTBI+ per la Policia Municipal, Torí (Itàlia)**

El 2017, 56 oficials de policia del departament de Vigilància Veïnal de la Policia Municipal de Torí, que s'encarrega del control dels espais públics i de la millora de la convivència, van rebre formació sobre com encarar situacions d'assetjament homotransfòbic en escoles i espais públics. En la formació es va aplicar un enfocament interseccional, gràcies a la cooperació amb diverses associacions locals.

Una part de la capacitació es va centrar en històries de vida de persones que havien patit diferents tipus de discriminació (per gènere, LGTBI+, per origen ètnic, per creences religioses). Persones transsexuals que formaven part d'associacions i ONG del municipi es van involucrar en aquestes formacions explicant la seva experiència. Es va dedicar una sessió especial a tractar el tema de la «sortida de l'armari» en famílies amb diferents tradicions culturals i es van comparar dues experiències de vida: la d'una nena bisexual amb orígens familiars marroquins i de tradició musulmana, i la d'un jove gai que havia crescut en una zona rural del sud d'Itàlia.

Les experiències van ser especialment efectives per crear consciència, canviar la perspectiva sobre la transsexualitat i superar alguns estereotips sobre les persones LGTBI+ que creixen en entorns musulmans.

Fragment extret de la guia del projecte Igualtats Connectades<sup>61</sup>

61. Coll-Planas, G. i Solà-Morales, R., op. cit. (n. 57).



## 4.2 Construcció de la problemàtica

El fonament de l'elaboració d'una política pública és la construcció de la problemàtica, un procés que habitualment no és explícit o ni tan sols conscient, però que determina el tractament que es fa de la qüestió. Per contrarestar aquesta falta de reflexió al respecte, ens hem de preguntar com es construeix la problemàtica sobre la qual es vol intervenir i quines implicacions té en relació amb els diferents eixos de desigualtat i les seves interseccions. Això implica no donar per descomptat que allò és problemàtic i preguntar-nos quan, on, per què i qui decideix que determinats aspectes socials esdevinguin importants i d'altres no.

Sovint els processos capaços de fer sorgir uns determinats temes són complexos i hi intervenen múltiples factors: grups de pressió, legislació, sensibilitats personals, mitjans de comunicació, etc. Ens trobem sovint que emergeix com a problemàtic allò que s'ha decidit des de la població majoritària o amb més capacitat d'incidència. La percepció d'inseguretat és un altre aspecte que influeix en la presa de decisions en el marc del disseny i la implementació de les polítiques públiques de seguretat, especialment rellevant en moments en què el discurs públic posa el focus en aquest element.

En aquest sentit, el Departament d'Interior de la Generalitat de Catalunya ha elaborat la guia *La percepció importa* que busca, a través de preguntes de reflexió, fer una anàlisi i trobar solucions a potencials esclats d'inseguretat, entenent «esclats de seguretat» com una manifestació pública d'un grup de persones no representatives que expressen que uns espais determinats de la ciutat no són segurs per dur-hi a terme les activitats quotidianes, ja que aquestes resulten condicionades per la inseguretat existent.<sup>62</sup>

62. *La percepció importa. Guia per analitzar i donar resposta als esclats de percepció d'inseguretat*. Generalitat de Catalunya. Departament d'Interior, 2020.

Cal, doncs, disposar de les eines per identificar totes les veus i sensibilitats entorn d'una determinada qüestió i fer-nos algunes preguntes per no presumir el problema tal com està presentat a priori perquè la seva definició no és universal sinó que respon a determinats interessos i perspectives. A l'espai públic, lloc de relació on coincideixen grups i persones amb interessos diversos, trobem exemples que il·lustren concepcions o visions diferents que s'amaguen al darrere d'un suposat problema de «desordre percebut de barri».<sup>63</sup> Així doncs, entre les causes de la problematització de l'ús de l'espai públic per part joves, molts cops hi ha qüestions com una concepció adultocèntrica o etnocèntrica de l'espai o bé la falta d'opcions d'oci no comercial.

### Experiència 9. Intervencions sobre joventut a l'espai públic

La qüestió de la seguretat, convivència i joves a l'espai públic ha estat un tema que sovint s'ha abordat des d'una perspectiva securitària o, com a mínim, com un problema de convivència que pot derivar en un problema de seguretat.

A Utrecht es duu a terme l'estratègia «l'aproximació jove». Si bé la demanda inicial era treballar problemes de convivència a l'espai públic, es va decidir fer una aproximació centrada en les persones joves, amb treballadors juvenils (l'Equip del Barri) que tractaven des de l'espai públic necessitats de fons dels joves, com ho és l'habitatge, la violència, el treball, etc.

63. Buil-Gil, David; Medina, Juanjo; i Shlomo, Natalie. «The geographies of perceived neighbourhood disorder. A small area estimation approach», *Applied Geography* 109 (agost 2019). Recerca que explora la distribució geogràfica del «desordre de barri percebut» produint estimacions a través del mètode Spatial Empirical Best Linear Unbiased Predictor per demostrar com la inestabilitat residencial i la pobresa, a banda del crim, influeixen en les percepcions d'aquest desordre que es vincula a la sensació d'inseguretat.



Més a prop, a Castelldefels, s'ofereixen mesures alternatives a la sanció econòmica a les persones joves. Moltes d'aquestes sancions estan relacionades amb actes a l'espai públic. Aquesta aproximació en la implementació implica que la construcció de la problemàtica des de l'inici ha tingut per objectiu gestionar les situacions de més desigualtat al municipi des d'un enfocament de justícia restaurativa.<sup>64</sup>

Descobrir què amaga cada problemàtica és fonamental per tenir consciència de què ens hi juguem, en cada tema, i decidir com volem implicar-nos en la intervenció.

#### Activitat 6. Reflexions a propòsit de la definició del problema

A continuació, es presenten preguntes que ens podem fer quant a la definició del problema.

- Quina és la problemàtica que es vol tractar? Per què es considera una problemàtica?
- Qui manifesta la problemàtica? A qui afecta i quins són els agents implicats?
- Quines desigualtats amaga la problemàtica que es vol assenyalar?
- La problemàtica es defineix des de diferents visions per detectar com afecta diversos grups en relació amb els eixos de desigualtat (personal tècnic dels diferents eixos de desigualtat, diversitat de persones i grups afectats, altres agents implicats, etc.)?

64. Vegeu també Collell, Adela; Juncadella, Mireia; Rosa, Antonio; Viver, Berta; i Ferré, Natàlia. *Les mesures alternatives a la sanció econòmica. Guia orientativa per a la implementació*. Diputació de Barcelona, 2018.

- Tenint en compte el context (històric, social, territorial, etc.), quins eixos de desigualtat són més importants?
- Hi ha encreuaments importants entre els eixos de desigualtat (per exemple, gènere i classe social, etc.)?
- Quins serveis s'han d'implicar en la gestió de la problemàtica, tant dels eixos de desigualtat com dels àmbits concrets?
- Quins privilegis, prejudicis i/o estereotips poden estar afectant la definició de la problemàtica o dels grups afectats (per part dels equips tècnics, dels grups afectats i d'altres agents implicats)?

Més enllà de problemàtiques concretes, hi ha una qüestió de fons que té a veure en com es construeix, en conjunt, la qüestió de la seguretat. Ens podríem preguntar: a qui i de qui protegeix l'Estat? En respondre, la població apareix dividida en dos blocs: la ciutadania a protegir vs. les persones potencialment perilloses.

Per una banda, hi hauria unes persones que, per la seva posició social (fonamentalment en termes de classe social, nacionalitat i racialització) senten que l'Estat les ha de protegir. Sol ser la població amb més capacitat de fer sentir la seva veu.

Per l'altra banda, hi hauria els grups socials construïts com a amenaçadors. Laura Macaya, des de l'associació Genera que fa acompanyament a treballadores sexuals, planteja com la policia els genera inseguretat:

La policia és el focus de majors violències i discriminacions de les treballadores sexuals, no només per multes. La policia no està per aplicar la llei. De fet, la major part de les actuacions policials no responen a cap llei. En molts casos se saltaven indicacions com el preavís. Les multaven en qualsevol circumstància o situació.



Des de Metzineres, Aura Roig afirma que:

Les dones són molt més perseguides, se les atura molt més al carrer, se les escorcolla, se les avalua contínuament més, i tot això acaba derivant en més multes, en més detencions que, en molts de casos, tenen com a conseqüència una entrada a presó, ja sigui per impagament de multes, ja sigui per condemnes penals.

Tot i això, la mateixa entrevistada de Metzineres adverteix que la relació entre la policia i les usuàries de la cooperativa és ambivalent: «si bé algunes d'elles formen part d'aquests col·lectius més criminalitzats i més perseguits, la policia és l'única que respon a la immediatesa de les seves situacions de carrer. Quan estic dormint sola, com a dona, al carrer, la policia pot ser un factor de protecció».

#### Experiència 10. Nocturnas, la vida quotidiana de les dones que treballen de nit

Nocturnas (2017) és un projecte d'investigació-acció feminista participatiu coordinat pel Col·lectiu Punt 6, cooperativa amb una llarga trajectòria amb aquesta metodologia, que analitza i visibilitza la manera com l'urbanisme i el gènere afecten la vida quotidiana de les dones que treballen de nit. Es tracten temes com la mobilitat nocturna, la percepció de la por i la seguretat, els impactes en la salut o les desigualtats de gènere en l'àmbit laboral.

Un dels aspectes que l'estudi va posar de manifest és de quina manera la majoria dels protocols contra les agressions i els as-



setjaments sexuals en espais d'oci nocturn no tenen en compte un grup clau que està molt invisibilitzat: el de les treballadores de la neteja viària. Les treballadores entrevistades manifesten tenir por, sentir-se insegures i haver patit assetjament i agressions en els desplaçaments que han de fer per anar a treballar entre les 5 i 6 del matí. Els protocols, però, no acostumen a comptar-hi i se centren en les noies joves que surten de festa.

### 4.3 Diagnosi

Elaborar un diagnòstic és una part fonamental per tal de poder construir les polítiques o els projectes sobre el coneixement del terreny. Tot i això, sovint no hi ha temps ni pressupost, per fer diagnòstics previs al disseny de polítiques, i aquest és el cas més freqüent de les polítiques locals de seguretat i prevenció.

Una de les alertes quan es planteja la necessitat d'obtenir dades en funció dels eixos de desigualtat és el risc d'estigmatitzar determinats grups socials. En les seves aportacions inicials sobre interseccionalitat, Kimberlé Crenshaw abordava aquesta qüestió a partir d'un exemple relacionat, de fet, amb polítiques de seguretat i prevenció. En aquell moment, la policia de la ciutat de Los Angeles no recollia dades sobre la violència masclista rebuda per part de dones afroamericanes per la pressió del moviment feminista (que volia visibilitzar que la violència masclista era un problema que afectava el conjunt de dones) i de l'activisme antiracista (que volia evitar l'estigmatització de la població afroamericana). El resultat, però, és que no hi havia dades sobre la situació de dones afroamericanes en situació de violència, fet que es traduïa en falta de coneixement per gestionar el fenomen i dissenyar polítiques adequades.

Per tal d'elaborar un diagnòstic interseccional és clau:

- Crear una taula de treball que compti amb la participació de personal tècnic de diferents serveis en la definició del diagnòstic i el seu monitoratge.
- Identificar quins són els eixos significatius que incideixen en l'experiència de la problemàtica. Els elements que hem anomenat a l'apartat 3.1 són un bon punt de partida, però en cada problemàtica en poden sorgir d'específics, com la relació amb l'immoble on es viu (propietat, lloguer, ocupació) o el fet de formar part o no de l'associació de veïns.
- Tenir en compte des de l'inici l'heterogeneïtat dels grups socials. No es tracta de recórrer a interlocutors que ens parlin en representació d'un determinat grup sinó de buscar aportacions específiques i singulars que aportin una visió més acurada de la complexitat i la diversitat de la societat.
- Buscar mètodes i tècniques per a recollir informació complexa, perquè no sempre es poden fer tots els encreuaments ni és possible obtenir determinades dades.<sup>65</sup> Cal tenir en compte que les dades disponibles poden tenir limitacions per a una anàlisi interseccional (vegeu més endavant l'experiència 12) i que tots els instruments de recollida d'informació tenen un biaix; per tant, caldrà complementar els buits i les absències emprant tècniques diferents.

### Activitat 7. Reflexionem sobre la diagnosi

- La diagnosi s'elabora de manera compartida pels serveis rellevants en la problemàtica?
- Com s'aconsegueix informació sobre com afecta aquesta problemàtica, tenint en compte els diferents eixos de desigualtat i els encreuaments rellevants?

65. Castilla, Karlos. *Datos para la identificación de interseccionalidades en el Estado español: ¿una misión imposible hoy?* Barcelona: Institut de Drets Humans de Catalunya, 2020.

- Les persones i grups afectats participen de manera activa en la diagnosi?
- Es valoren les experiències de vida de les persones i grups afectats?
- Es tenen en compte l'heterogeneïtat i la diversitat dels grups als quals afecta la problemàtica?
- Quins grups o persones afectats per la problemàtica ens estem deixant fora? Què es pot fer per arribar a aquests grups o persones que queden invisibilitzats?
- Es recolliran dades desglossades en funció dels eixos de desigualtat rellevants en la problemàtica?
- Amb la informació derivada de la diagnosi, quines són les desigualtats que es detecten? Quines és prioritari que encarem? Per quins motius (polítics, normatius, pressupostaris, etc.)?

### Experiència 11. Incorporació dels eixos de desigualtat i percepció de seguretat a les enquestes de victimització

Segons l'equip de convivència i seguretat Urbana de l'Institut Metropolità, format per Marta Murrià Sangenis, Cristina Sobrino Garcés i José Maria López-Riba, Catalunya és una excepció a l'Estat espanyol, ja que disposa de tres enquestes de victimització (EV): l'Enquesta de victimització i opinió sobre la seguretat de Barcelona de l'Ajuntament de Barcelona (EVB); l'Enquesta de victimització de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (EVAMB) i l'Enquesta de Seguretat Pública de Catalunya del Departament d'Interior de la Generalitat de Catalunya (ESPC).

Actualment, les diferents enquestes catalanes incorporen preguntes de classificació per a mesurar eixos de desigualtat. Així, la classe social (a partir dels ingressos), l'edat, el sexe (bino-mi home - dona) es pregunten a les tres enquestes. Ara bé, el gènere, la diversitat funcional i l'orientació sexual, només es pregunta a l'ESPC. El lloc de naixement i la nacionalitat es pregunta a totes tres, i en el cas de l'EVB i l'EVAMB, a diferència de l'ESPC, també es pregunta pel lloc de naixement dels pares. Aquestes darreres preguntes pretenen ser un *proxy* de la diversitat poblacional, però no serveixen per ajustar-se a eixos com la diversitat ètnica, la racialització, la religió o les creences.

Conscients d'aquesta limitació, les darreres edicions de l'EVB i l'EVAMB han introduït preguntes per copsar victimitzacions discriminatòries i inseguretats que tenen a veure amb les diferents formes d'entendre i practicar els espais de la ciutat per part de col·lectius amb necessitats i vivències diverses (joves, persones racialitzades, dones, etc.). En concret, s'ha introduït una qüestió relativa a la seguretat personal en què es pregunta a les persones si el fet d'haver patit una agressió, intimidació, coacció o amenaça té relació amb algun motiu com ara: ser dona; el color de la pell, ètnia o país d'origen; les creences religioses; la llengua; l'orientació sexual; capacitats diverses; l'aspecte físic; o per altres motius. També, per tal d'afinar sobre la percepció de seguretat, es pregunta quines són les sensacions de les persones entrevistades en determinats espais i circumstàncies amb la idea de copsar inseguretats quotidianes i creuar-les pels diferents perfils de població. Són uns primers passos per avançar en la inclusió de la perspectiva interseccional a aquestes fonts d'informació, que necessàriament s'haurà d'anar introduint en les successives edicions d'aquestes enquestes.<sup>66</sup>

En el context català, pel que fa a les metodologies per a la diagnosi de la seguretat i l'urbanisme, les marxés feministes exploratòries tenen un ampli recorregut i han servit per informar polítiques públiques d'aquests àmbits amb perspectiva de gènere.<sup>67</sup>

### Experiència 12. Aplicació de la tècnica del Relief Maps en la diagnosi del Pla LGTBI, Bages

La diagnosi del Pla LGTBI+ de la comarca del Bages (2018-2020) serveix per il·lustrar la diversitat de tècniques utilitzades per realitzar una aproximació a una determinada realitat. La recerca es va estructurar en diverses fases: la primera va consistir en la recollida d'informació de les accions realitzades amb anterioritat al territori (tant institucional com per part d'associacions) i entrevistes a informants clau; la segona recollia informació sobre la base de fonts secundàries; i finalment, la tercera es va centrar a recopilar informació sobre les experiències viscudes per part de persones del col·lectiu, un aspecte que es va prioritzar per la manca d'estudis realitzats i les poques dades disponibles al territori.

66. Per a més informació sobre cadascuna de les enquestes, es pot consultar: l'Enquesta de victimització de Barcelona; les dades disponibles al Registre d'enquestes i estudis d'opinió de l'Ajuntament de Barcelona; l'Enquesta de Victimització de l'Àrea Metropolitana de Barcelona de l'Institut Metròpoli; i l'Enquesta seguretat pública de Catalunya del Departament d'Interior de la Generalitat de Catalunya.

67. Naredo Molero, Maria i Praxàgora Cooperativa. *Guia per a l'elaboració de diagnòstics de seguretat amb visió de gènere a l'àmbit rural i urbà*. Barcelona: Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació de la Generalitat de Catalunya, 2010. Es tracta d'una guia referent que aporta consells i eines perquè les administracions puguin entomar els reptes que suposa la incorporació de la perspectiva de gènere en els diagnòstics de seguretat, especialment en l'àmbit local.



En aquesta tercera fase es van emprar tres mètodes diferents: entrevistes en profunditat, grups focals i una tècnica anomenada e-Relief Maps que permet recollir, analitzar i veure dades sobre la percepció de la desigualtat des d'una perspectiva interseccional (té en compte diferents eixos de desigualtat, com el gènere, l'orientació sexual i l'edat), emocional (recull el nivell de benestar i malestar que provoquen determinades situacions o llocs) i geogràfica (àmbit laboral, domèstic, espai públic, etc.). Aquesta tècnica ajuda a veure quins són els àmbits més problemàtics i evita generalitzacions o victimitzacions, perquè mostra com pot passar que, pel nostre gènere, visquem un àmbit concret com a lloc d'opressió (l'espai públic, per exemple) i, d'altres, com l'àmbit laboral o el domèstic, com espais de benestar o neutres.

Fragment extret de la guia del projecte Igualtats Connectades

Una altra tècnica que serveix per a la diagnosi és el mapatge perceptiu, que permet revelar una interpretació dels territoris de forma innovadora i conèixer amb més profunditat les experiències de les persones des d'un lloc més corporal. La comparativa dels mapes il·lustra com diferents persones tenen percepcions d'in/seguretat diverses i, sovint, contràries, fruit d'experiències condicionades per la seva posició respecte als encreuaments d'eixos de desigualtat en contextos i espais concrets. El mapatge, com a activitat, construeix sentit, «en el triple significat de la paraula: té la seva marca en la sensibilitat, orienta i habilita la comprensió».<sup>68</sup> Alhora, el mapa és una estratègia narrativa més que una decisió tàctica. És a dir, més enllà de la informació que ens dona, revela la complexitat del territori alhora que ens permet connectar amb una experiència singular en un espai comú.

68. Iconoclastas (Julia Risler i Pablo Ares). *Manual de mapeo colectivo: recursos cartográficos críticos para procesos territoriales de creación colaborativa*. Buenos Aires: Tinta Limón, 2013, p.59.

### Activitat 8. Mapatge perceptiu

La tècnica del mapatge perceptiu la vam emprar amb 36 persones. Tenia per objectiu principal revelar de manera senzilla com els encreuaments d'eixos de desigualtat tenien impacte en la percepció d'in/seguretat de les persones en diferents moments i zones del barri. En una adaptació de la metodologia i seguint els plantejaments del Col·lectiu Punt 6, les persones entrevistades explicaven les seves experiències i marcaven en un mapa del barri els seus llocs i recorreguts. Els resultats d'aquest mapatge no aspiren a donar respostes totalitzadores (com per exemple, «totes les dones grans autòctones senten inseguretat en aquest carrer») sinó que volen demostrar la diversitat d'experiències des d'una mirada interseccional i contextual. El mapatge perceptiu permet interrelacionar i contrastar sobre un mateix plànol la polifonia de veus i ens apropa a les aproximacions diverses de les persones que han participat en aquest estudi.

Així, vam escollir dotze persones per a cadascuna de les tres ciutats de l'estudi. Aquestes persones tenien perfils diferents i van ser entrevistades durant una hora i mitja. En el transcurs d'aquesta entrevista es feia el mapatge a partir de les instruccions que s'expliquen seguidament, i després, es continuaven fent preguntes sobre l'experiència i la percepció amb el suport del mapa.

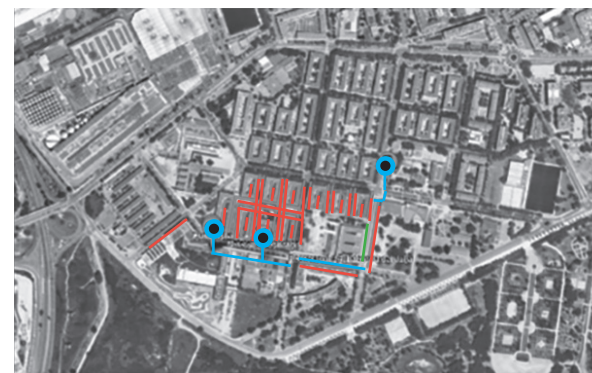
Les instruccions són molt fàcils de seguir i permeten que la majoria de les persones, amb diferents graus d'acompanyament, puguin dur a terme aquesta activitat:



- Marcar en blau els recorreguts i espais habituals. Cal reflectir tota mena d'activitats: llençar les escombraries, desplaçaments, acompanyaments, feina, etc.
- Marcar en verd els espais i recorreguts on et sents a gust i segur/a (positius) i en vermell aquells que resulten insegurs, desagradables o que es prefereixen evitar (negatius). Es justifica la resposta explicant-ne els motius.

En acabar les entrevistes i el mapatge, es reproduïa el resultat del mapa a la plataforma Instamaps que permet una visualització integral dels mapes superposats i l'ús d'ícones, descriptors i altres eines que faciliten el traspàs de les particularitats d'un mapa fet a mà a un de digital.

A continuació, podeu veure els mapes de quatre dones que viuen el mateix barri d'una manera molt diferent en funció de la seva edat, orientació sexual, classe, etc., elements que, a més, determinen la seva experiència particular com a dones, fet que desestabilitza la categoria homogènia de «dona».



Si bé els mapatges es poden fer de manera individual i després contraposar-los, també es poden fer de manera col·lectiva. Un referent imprescindible per realitzar mapatges és el *Manual de mapeo colectivo: recursos cartográficos críticos para procesos territoriales de creación colaborativa*.<sup>69</sup> Aquesta guia sistematitza metodologies, recursos i dinàmiques de pedagogia crítica per fer mapatges, narracions crítiques i creació col·lectiva. Algunes de les metodologies més destacades són els tallers de mapatge col·lectiu entre els quals es troben les taules de mapatge a l'espai públic; mapatges corporals; la construcció de paisatges; mapatges temporals espacials i taules rotatives de mapatge, etc.

#### 4.4 Disseny

Un cop definit el problema i elaborada la diagnosi interseccional, és l'hora d'establir quines actuacions o mesures impulsarem per aproximar-nos a la situació en la qual volem incidir i oferir una resposta a les situacions específiques que hem detectat. El pla local de seguretat seria l'eina clau on recollir el disseny global de les polítiques al respecte, però, com hem vist, no és un instrument prou estès a les administracions locals catalanes i hi ha molt desconeixement al respecte. És per això que per tractar d'acompanyar en el disseny de polítiques locals de seguretat s'han publicat la guia *Plans locals de seguretat ciutadana. Una guia metropolitana*<sup>70</sup> i la *Guia per a l'elaboració de plans locals de seguretat*.<sup>71</sup>

69. Iconoclastas, op. cit. (n. 68).

70. Murrià, Marta; González, Carlos; Cónsola, Albert; i Queralt, Elisabet. *Plans locals de seguretat ciutadana. Una guia metropolitana*. Bellaterra: Àrea Metropolitana de Barcelona, 2015.

71. *Guia per a l'elaboració de plans locals de seguretat*. Departament d'Interior de la Generalitat de Catalunya, 2013.

Per tal que sigui interseccional, el disseny hauria de comptar amb la participació dels actors implicats en la temàtica (tant serveis del propi ajuntament com agents socials) per vetllar perquè incorpori la diversitat de perspectives i interessos que hi ha al territori. Aquesta implicació es pot traduir en la creació de grups de treball puntuals, espais de participació o comissions de seguiment de caràcter més estable.

#### Experiència 13. Elaboració del document marc per a l'oci nocturn a un municipi català

L'ajuntament d'un municipi català va impulsar recentment l'elaboració d'un document marc per l'oci nocturn a la ciutat, amb l'objectiu d'elaborar un programa d'oci nocturn inclusiu, saludable i segur, on des d'una perspectiva interseccional es vetllés per la integritat, el benestar i la salut de totes les persones del municipi. El projecte va fer un esforç per treballar aquesta qüestió amb la participació del personal tècnic de l'ajuntament especialitzat en la gestió de diferents eixos de desigualtat alhora que de polítiques sectorials relatives a salut, accessibilitat, igualtat, migracions, mediació, medi ambient, parcs i jardins, serveis socials, SIAD, joventut, policia local i una associació que treballa temes de drogues. La vinculació entre aquestes àrees era imprescindible. Una qüestió que no estava resolta però, era quin grau d'implicació havia de tenir cada àrea o servei. Per qüestió de disponibilitat de recursos, especialment de temps, àrees com la de Joventut, que hagués estat essencial que entomés un rol de més lideratge, van tenir un rol més perifèric.

La fase de disseny és el moment també de prioritzar en quins eixos centrarem l'atenció (seria impossible tractar tots els encreuaments en



cada acció) i explorar les conseqüències no buscades que poden tenir les accions que hem proposat, per part de persones de diferents grups socials analitzant quins efectes tindria la mesura en cadascuna d'aquestes persones.

### Activitat 9. Reflexionem sobre el disseny

Preguntes que ens podem fer quant al disseny:

- Es generaran espais de treball entre els diferents actors rellevants en la problemàtica?
- Les accions tindran en compte l'heterogeneïtat dels grups? Com es respondrà a les necessitats que es deriven d'aquesta diversitat?
- Quin impacte s'espera que tinguin les accions, tenint en compte els eixos de desigualtat? Es detecta algun impacte negatiu que es pugui evitar?
- Es compartirà i es validarà la proposta de disseny amb les persones o grups afectats per la problemàtica?
- Com es vetllarà perquè les accions no produeixin més desigualtats en altres grups? Què es farà perquè les accions no reproduïxin els estereotips i els prejudicis existents?

## 4.5 Implementació

Després del disseny, arriba el moment d'executar la política o projecte. En aquest moment, la compartimentació de l'Administració pot tornar a suposar un obstacle per al desenvolupament de polítiques i accions interseccionals.

Una manera d'afrontar aquestes limitacions estructurals és la creació d'equips mixts, els quals poden establir-se durant la fase de diagnosi o disseny. Aquests equips poden estar formats per personal de diversos serveis o departaments, amb l'objectiu de sumar perspectives, esforços i recursos per a la implementació d'una acció conjunta. La gestió d'aquesta interagencialitat pot ser un repte, però és imprescindible quan entenem que cada problemàtica de seguretat es pot gestionar de forma multicausal. Algunes recomanacions per facilitar aquesta interagencialitat són les següents:<sup>72</sup>

- Establir un mapa de recursos i actors públics i privats.
- Protocol·litzar actuacions puntuals que estableixin amb claredat responsabilitat i límits de l'acció.
- Dotar a les taules de treball conjunt d'institucionalisme i legitimitat.
- Garantir espais de difusió i publicitat d'objectius i resultats d'aquests espais de treball.
- Assegurar la paritat i representació de gènere en cada espai intersectorial de decisió.
- Establir com obligatòria la participació comunitària almenys en alguna de les instàncies de diàleg i buscar la representativitat més gran possible.
- Fomentar l'ús de tecnologies per facilitar els registres i comunicacions administratives intersectorials.

Per enriquir la perspectiva i adaptar-se a determinats perfils, en la implementació de les mesures previstes és beneficiós incorporar entitats o persones directament implicades o destinatàries de la intervenció. Aquestes podrien participar en taules de treball i seguiment, o bé formar part de l'equip encarregat de l'execució de les accions.

72. Schleider, Tobías; Falduti, Belén; i Villar, Mariano. *Guía para ciudades más seguras. Herramientas para generar entornos urbanos seguros y libres de miedo desde un enfoque preventivo*. Caracas: CAF, 2021.

### Experiència 14. Gestió de les violències masclistes a les comunitats veïnals de Terrassa

La violència masclista en l'àmbit de la parella es dona majoritàriament en espais d'intimitat com els domicilis. És freqüent que el veïnat acabi sent testimoni d'aquestes violències, escoltant-les o veient els signes externs en les víctimes. És per això que les comunitats veïnals són un espai privilegiat on poder detectar situacions de violència masclista i alhora poden jugar un paper protector davant d'aquestes situacions.

El Servei de Suport a les Comunitats Veïnals (SSCV) és un servei municipal de l'Ajuntament de Terrassa que treballa per promoure un entorn favorable per la convivència. La metodologia de treball del SSCV passa per la presència continuada a les comunitats veïnals i el treball a través del vincle, element que facilita la detecció de problemàtiques sensibles i ha fet que siguem coneixedores d'aquestes violències i de la incidència de la interseccionalitat quan es creuen els eixos de gènere amb altres.

Quan es detecten casos de violència masclista s'articula una resposta municipal seguint els circuits necessaris per derivar als serveis especialitzats. A més, des del SSCV amb la col·laboració del Servei d'Informació i Atenció a les Dones, s'ha iniciat un projecte pilot de xerrades adreçades al veïnat amb l'objectiu de facilitar eines per aprendre a identificar i alhora elaborar una resposta col·lectiva i comunitària si tenen sospites de situacions de violència masclista a les seves comunitats. A les xerrades s'intenta crear un espai de seguretat on poder parlar de les pors i els malestars del veïnat i sensibilitzar-lo perquè esdevingui un agent de suport i de tolerància zero davant la violència.

En la fase d'implementació, és essencial tenir en compte els efectes i conseqüències derivades de les accions concretes que poden reforçar desigualtats. Entre els exemples, trobem les males experiències amb la policia que denuncien entitats com SOS Racisme o Fundación Secretariado Gitano; la política de prevenció del radicalisme que ha estat criticada per augmentar l'estigmatització dels nois d'entorns musulmans; o les polítiques de prevenció de l'ablació de clítoris que han de tenir en compte com fer dissenys que no contribueixin a alimentar l'estigma i el control de la població provinent de determinats països africans. En aquest darrer cas, aconseguir l'objectiu d'evitar l'ablació sense reforçar la sensació de sospita i control de les famílies d'origen africà continua sent un repte, ja que determinades polítiques de prevenció podrien contribuir a alimentar construccions xenòfobes i dificultar la relació de confiança entre aquestes famílies i les institucions mèdiques.

En aquest sentit, és important fomentar una actitud reflexiva constant i desenvolupar eines que facilitin la revisió del nostre treball. Una estratègia útil pot ser la creació de registres o diaris de camp on anotar les nostres sensacions, incomoditats o efectes no desitjats. A més, pot ser beneficiós establir espais d'intercanvi entre les persones que formen l'equip per compartir les preocupacions sobre la pràctica diària. Aquestes estratègies poden contribuir a un major coneixement i creixement professional.

#### Activitat 10. Reflexionem sobre la implementació

Ens podem fer les següents preguntes en relació amb la implementació:

- L'equip que porta a terme les accions té formació en temes de desigualtat o interseccionalitat?
- Les accions es desenvolupen de manera coordinada amb els diversos serveis dels eixos de desigualtat rellevants en la problemàtica?



- Com es garanteix que, durant la implementació de les accions, no es reforcen els estereotips i els prejudicis existents?
- Com es fa visible i es reconeix la diversitat dels grups amb els quals es treballa?
- De quina manera les accions faciliten o incentiven la solidaritat i les complicitats entre interessos i grups diferents?
- Quin rol hi juguen els grups sobre els quals volem incidir o amb qui treballem? La relació és unidireccional, recíproca, són agents passius o actius?

### Experiència 15. Antigitanisme

Bianca Galusca, tècnica de la Fundación Secretariado Gitano, comparteix la següent reflexió sobre la implementació de les polítiques de seguretat i les persones gitanes: «Cal tenir en compte que l'antigitanisme continua sent un factor de violència institucional, entre moltes altres discriminacions. Si ens referim a la relació directa amb la seguretat pública, en aquest sentit hi ha hagut una relació històrica de maltractament i control de l'espai i de qualsevol activitat per part dels cossos de seguretat cap als gitans i les gitanes. Un exemple d'això són les parades per perfil ètnic o la segregació a determinats barris o centres educatius com a mesures de control. Pel que fa al tema de seguretat privada, des de la Fundació s'ha treballat una guia sobre l'estigma que pesa sobre les dones gitanes als centres comercials (parades, registres d'objectes personals, escorcolls, etc.).»

Cal remarcar que les percepcions de ser un ciutadà o ciutadana de ple dret (això inclou confiar en la seguretat d'un territori)



encara es dilueixen més si parlem de dones gitanes de l'Est d'Europa, amb situacions socioeconòmiques molt vulnerables.

Galusca també fa una diagnosi dels eixos i context que determinen l'experiència securitària de les persones gitanes: «no hi ha hagut mai una bona relació amb la policia; més aviat hi ha hagut una resistència molt gran per part seva, de molt maltractament. Hi ha un punt de partida de desconfiança on influeixen eixos de posició socioeconòmica que sovint oblidem. També hi ha un factor que depèn del barri de procedència, és a dir, la policia no tractarà igual a un gitano de la Mina que a un de Gràcia. Això és classisme. També hi influeix el gènere i l'edat: les dones sempre pateixen més rebuig i els joves són més perseguits».

### 4.6 Seguiment i avaluació

L'avaluació de les polítiques té com a finalitat determinar si s'han assolit els objectius proposats, si la política o programa ha generat els efectes desitjats i identificar les àrees que poden ser millorades en futures accions.

Podem prendre també com a referents l'avaluació amb perspectiva de gènere, que comprèn una sèrie de metodologies amb molt recorregut en les polítiques públiques i poden ser un punt de partida per treballar des de criteris interseccionals.<sup>73</sup>

73. Leyra Fatou, Begoña i Pérez Camporeale, Ana M. (ed.). *Cuadernos de género 2. Integración del enfoque de género en políticas, planes y proyectos para el desarrollo: avances, retrocesos, desafíos y propuestas para una adecuada implementación*. Madrid: Universidad Complutense, 2013, p. 5-13.

Des d'una perspectiva interseccional, l'avaluació té dues dimensions: la primera dimensió s'enfoca en l'estudi de l'impacte de la política avaluada en relació amb la superació o el manteniment de les desigualtats; és a dir, quin impacte ha tingut l'acció en relació amb els diferents eixos. La segona dimensió no es refereix només a l'avaluació dels resultats, sinó també a la transformació de les persones i l'organització durant el procés. En aquest sentit, ens preguntem fins a quin punt el desenvolupament de l'acció ha transformat la nostra perspectiva o les dinàmiques de treball.

Per tal que l'avaluació sigui interseccional, és necessària la participació de les comunitats afectades en el procés d'avaluació. És important tenir en compte l'heterogeneïtat de les persones de la comunitat que hi participen per tal de poder identificar possibles punts cecs en la nostra intervenció. En el cas de les polítiques de seguretat, trobem una manca generalitzada d'avaluacions; si bé això és un problema d'entrada, també pot ser una oportunitat per introduir criteris interseccionals en aquest estadi tan inicial del disseny d'avaluacions.

L'Oficina de les Nacions Unides contra la Droga i el Delicte va generar una metodologia anomenada Urban Safety Governance Approach que beu de les auditories de seguretat, però posant l'accent en respostes contextuais, posant en joc els factors de risc locals en interacció amb dinàmiques externes al fet local i que donen com a resultat problemàtiques de seguretat.<sup>74</sup> En aquest sentit, trobem que és clau destacar la importància de tractar la intersecció entre amenaces globals i dinàmiques locals per tal de fer polítiques que construeixin resiliència a les comunitats.

Com s'ha esmentat a l'apartat de diagnosi, obtenir dades amb una perspectiva interseccional per avaluar les polítiques públiques de seguretat presenta diverses limitacions que cal tenir en compte.<sup>75</sup>

74. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). *Safety Governance Approach for Safe, Inclusive, and Resilient Cities: A Practical Guide for conducting Safety Governance Assessments in urban environments*, 2020.

75. Castilla, K. op. cit. (n. 65).

### Activitat 11. Reflexionem sobre l'avaluació

Preguntes que ens podem fer quant a l'avaluació:

- Les dades recollides permeten fer encreuaments d'informació, tenint en compte els eixos de desigualtat que afecten la problemàtica?
- Les persones o grups afectats participen en l'avaluació?
- Quin impacte han tingut les accions tenint en compte els diferents eixos de desigualtat?
- Les desigualtats detectades en la diagnosi s'han reduït, s'han mantingut o han augmentat?
- Tenint en compte la diversitat dels grups afectats, a qui no s'ha aconseguit arribar? Per què?
- Què es pot fer en properes accions per arribar a les persones que no s'han beneficiat de les accions?
- L'acció ha tingut un impacte negatiu no previst o no desitjat en altres eixos de desigualtat?
- Què es pot fer en properes accions per reajustar els possibles efectes no desitjats?
- Fins a quin punt les accions han canviat la manera de veure les relacions i les estructures de desigualtat (en els equips tècnics, agents implicats i grups beneficiaris)?
- Els resultats del treball conjunt entre diferents eixos de desigualtat han millorat la capacitat de resposta a la problemàtica?
- S'han transformat els imaginaris del personal tècnic, dels grups afectats i d'altres agents implicats?

La Guia del Fòrum Europeu de la Seguretat Urbana (FESU) va establir deu principis per a una bona auditoria de seguretat:<sup>76</sup>

- Ha de tenir per objectiu adquirir una comprensió de la criminalitat, dels problemes connexos i de les seves causes per poder donar lloc a l'elaboració d'una estratègia de prevenció.
- S'ha de basar en el reconeixement que la criminalitat és el fruit d'una complexa interacció de consideracions socials, econòmiques, jurídiques, ambientals i altres.
- Ha d'adoptar pràctiques que forgin i contribueixin a una bona gestió urbana i al desenvolupament sostenible.
- Ha de ser duta a terme respecte a la llei, als drets humans i ha de servir per promoure una cultura de la legalitat.
- Ha de tenir un fort compromís per part de les parts competents en els àmbits polítics en qüestió; això és essencial, ja que l'èxit depèn de la seva capacitat de reacció davant les conclusions.
- Ha de comptar amb un enfocament participatiu que implica el compromís de la societat civil i els interessos comunitaris durant tot el procés d'auditoria.
- Ha d'aconseguir que s'escolti la veu de les poblacions empobrides i més perjudicades, tot reconeixent que les dades oficials no són el reflex fidel de les seves experiències.
- Ha d'integrar diferents perspectives relatives al sexe, les minories i la joventut.
- Ha d'identificar els actius apropiats en un barri, en especial el capital social i els projectes reeixits que poden constituir la base de respostes eficients.
- No ha de servir per promoure l'autodefensa popular o la repressió, sinó que s'ha d'utilitzar únicament com a part del procés de prevenció.

76. Fòrum Europeu per a la Seguretat Urbana (FESU). *Guía sobre las auditorías locales de seguridad para la seguridad urbana*, 2007.

Davant de la importància crucial i la manca de transparència que caracteritza les polítiques de seguretat, és essencial el paper de monitoratge rigorós que realitzen les organitzacions de la societat civil. Aquestes entitats són fonamentals per garantir que les polítiques de seguretat siguin responsables i respectin la legalitat i els drets humans, exposant pràctiques injustes o inadequades i fomentant la rendició de comptes.

#### Experiència 16. Monitoratge dels drets humans en context de protesta

Agnès Rosell i Tural, de NOVACT, l'Institut Internacional per l'Acció Noviolenta, comparteix la següent reflexió:

L'observació dels drets humans en context de protesta és una eina de la societat civil creada per a contribuir al control i rendició de comptes de l'actuació policial en context de protesta. Es tracta d'una pràctica existent en múltiples països, des de l'Estat espanyol fins a Xile, entre d'altres. Consisteix en el desplegament d'observadores de drets humans, degudament formades i identificables, al lloc on s'hagi convocat la protesta que es vol monitorar. La seva funció és deixar constància gràfica i escrita d'aquelles actuacions policials que considerin potencialment lesives de drets humans per no estar d'acord amb la normativa. A la vegada, un altre equip d'observadores es reuneixen al centre de sistematització de dades, on processen la informació que les observadores els envien en temps real. Amb posterioritat, la informació recollida s'utilitza per denunciar, a les institucions corresponents, les actuacions considerades irregulars, amb l'objectiu que aquelles administracions públiques responsables de la mala praxi policial responguin i s'iniciïn els procediments sancionadors corresponents. A Catalunya hi podem trobar iniciatives com Som Defensores,



una xarxa de monitoratge de drets humans en context de protesta a l'àrea metropolitana de Barcelona. A nivell estatal, Defender a quien defiende és una plataforma de la societat civil en defensa del dret a la protesta.

A banda de les administracions públiques, hi ha actors privats que juguen un paper molt rellevant en la garantia de drets i la seguretat, especialment tenint en compte que la línia entre el sector privat i públic cada cop està més diluïda i existeix una externalització d'aquelles àrees relacionades amb la seguretat. El seguiment de les actuacions d'aquests actors és menys transparent i això presenta diversos reptes i potencials discriminacions.

Trobem per exemple, discriminacions com la prohibició de l'admissió a persones racialitzades a discoteques i altres establiments, així com la violació de gaudir del ple dret d'admissió en comerços (és el cas de persones gitanes o magribines perseguides i vigilades a les botigues). Aquestes prohibicions i violacions de drets estan molt lligades al concepte de seguretat, ja que aquests establiments poden negar l'entrada a qui considerin una amenaça per a la seguretat o el benestar dels altres clients. Aquest argument s'utilitza per amagar pràctiques discriminatòries basades en la raça, l'etnicitat o altres característiques físiques que no tenen res a veure amb preocupacions securitàries legítimes. Així podem determinar que en molts casos, la negació del dret d'admissió a persones racialitzades es basa en la pràctica del perfilament racial. Aquesta pràctica a més de ser discriminatòria, com s'ha explicat amb anterioritat, fa minvar la confiança que tenen els individus en les mesures de seguretat dels establiments. També pot contribuir a fer créixer una sensació d'inseguretat injustificada i genera un ambient hostil i poc inclusiu que pot provocar tensió i conflicte. En alguns casos, el perfilament racial pot generar incidents violents per part del

personal de seguretat. Pel que fa a les persones racialitzades, la negació del dret d'admissió pot afectar negativament la seva seguretat perquè es reforça el racisme i la discriminació, augmentant un clima de por o inseguretat entre les persones i comunitats racialitzades. Això pot crear un sentiment de no pertinença i aprofundir l'exclusió social, exacerbant la percepció d'inseguretat.

Això es vincula a les aturades per perfil racial de la policia (vegeu l'experiència 2). En aquest sentit, la tècnica entrevistada de SOS Racisme planteja que «la majoria d'homes que venen a nosaltres ho fan perquè la policia els ha parat i els ha identificat sense cap motiu. Una trobada involuntària amb la policia empitjora molt la sensació de seguretat, ja que deixes de veure la policia com algú que et protegeix perquè, just al contrari, et veu com algú amenaçador». La investigadora sobre racisme estructural, Ainhoa Nadia Douhaibi, hi dona context: «Si ets “moro” tens totes les paperetes que t'aturi la policia, hakis participat o no en un acte il·lícit, perquè la categoria ja està creada. La policia busca el que representes». Com hem vist a l'apartat 3.2 aquesta manera de treballar, a banda de ser injusta i racista, no es pot justificar amb criteris d'eficàcia, com demostren els estudis plantejats anteriorment. És per això que des de la mateixa administració, l'Oficina de Drets Civils i Polítics (ODCIP) es proposa que els cossos policials analitzin les dades disponibles quant a aquesta discriminació de manera interseccional i trimestralment sota paràmetres d'avaluació d'impacte, per així generar estratègies eficaces que reverteixin les actuacions envers persones racialitzades. Creuar variables com l'edat, el sexe, la ubicació de l'aturada, entre d'altres, permet visibilitzar amb una mirada interseccional el nombre d'identificacions o escorcolls, la taxa d'encert, els motius pels quals els policies han justificat l'actuació i la taxa de desproporció o sobreidentificació.<sup>77</sup>

77. Polo Navarro, Patrícia. *Propostes per unes identificacions policials no discriminatòries. Mesures efectives de prevenció, control i erradicació de les actuacions policials de caràcter racista*. Oficina de Drets Civils i Polítics de la Generalitat de Catalunya, 2020.

#### 4.7 Participació ciutadana

Des de la dècada de 1990 molts àmbits de la política pública compten amb òrgans de participació estables (amb les seves virtuts i defectes).

En contrast, les polítiques de seguretat i prevenció tenen poca tradició de participació, fet que té a veure amb la seva manca de transparència, que és un punt de partida clau per poder fomentar el diàleg amb la ciutadania. Així, es tracta de polítiques que es fan sense reconèixer l'experiència, el coneixement i la legitimitat d'entitats i la ciutadania, ja que no són implicades en la resolució dels problemes col·lectius en relació amb la seguretat. En el cas de Metzineres, es reivindica que les dones i les persones de gènere no binari de l'entitat «formin part del disseny de la implementació, del monitoratge i de l'avaluació de totes aquelles accions i actuacions que de manera directa i indirecta condicionaran el seu dia a dia i les seves vides. Perquè fins ara, aquestes polítiques i aquestes pràctiques es fan per elles sense elles. No els considerem experts en la seva pròpia realitat. I això és un gran error».

Una possible entrada de la participació en les polítiques de seguretat i prevenció és a través dels òrgans i espais de participació ja existents. Per exemple, els consells de participació relatius a eixos de desigualtats que tenen molts ajuntaments (consells municipals de les dones, LGTBI+, etc.) poden ser espais en els quals es debatin aspectes de seguretat, si bé amb les limitacions que tenen òrgans que adopten un enfocament monofocal. El tema de la seguretat també pot entrar en òrgans transversals com els consells de barri o de districte, o espais de participació creats ad hoc per parlar sobre una determinada problemàtica. Per exemple, a Bèlgica, per donar resposta a una tensió creixent entre joves i policia, s'ha dut a terme un grup de treball amb joves per millorar la manera en què la policia tracta els infants i joves durant les intervencions.

Una segona possibilitat podria ser explorar el paper de la Junta Local de Seguretat per fomentar el diàleg. La Llei 4/2003 d'Ordenació del Sis-

tema de Seguretat Pública de Catalunya estableix que «als municipis que tinguin policia local hi ha d'haver una junta local de seguretat, com a òrgan col·legiat de col·laboració i coordinació general dels diversos cosos de policia i altres serveis de seguretat que operen en llur territori i de participació ciutadana en el sistema de seguretat» (art. 9). A part de membres estables, la Llei estableix que «poden ésser també convidats a participar en la junta local de seguretat, amb veu però sense vot, les associacions i les entitats veïnals i ciutadanes del municipi, en el cas que puguin ésser afectades pels assumptes a tractar» (art. 9). Tot i que aquesta possibilitat estigui prevista legalment, a la pràctica no se sol convidar representants d'entitats o ciutadania a les juntes locals de seguretat.

#### Activitat 12. Reflexionem sobre la participació

Ens podem fer les següents preguntes quant als espais de participació:

- Què es pot fer per incloure les veus de la ciutadania en les polítiques de seguretat?
- Hi ha espais relacionats amb les polítiques de seguretat i prevenció que es podrien obrir a la participació ciutadana?
- Els espais participatius relacionats amb els eixos de desigualtat aborden qüestions relacionades amb la seguretat?
- Com es pot promoure la participació en polítiques de seguretat promovent l'heterogeneïtat de veus i que no es reforcin els estigmes a determinats grups socials?
- Es pot avançar en la cocreació de polítiques de seguretat que incloguin la ciutadania i les entitats socials per incorporar la diversitat de mirades?

En obrir les polítiques de seguretat a la participació ciutadana (o a l'hora de gestionar-la quan apareix en espais de participació ciutadana), cal tenir en compte una sèrie de precaucions com quins grups socials estan representats en l'espai de participació i quins no ho estan (i preguntar-nos perquè no hi són) o reconduir potencials discursos que reproduïxin estereotips i discriminacions vers determinats grups socials.

Amadeu Recasens, expert en polítiques de seguretat, reivindica la coproducció de política de seguretat, és a dir, «implicar la ciutadania en la seva seguretat». En aquest procés, comenta, cal tenir en compte alguns riscos:

Quan a la gent li barreges tots els problemes, la seguretat ho acaba sent tot: que es fongui la llum del carrer, les rates, les escombraries fora dels contenidors... Necessites clarificar què és seguretat per poder tenir una ciutadania informada que sigui capaç de coproduir-ne. En una situació de sobresaturació no pots construir res. Les mesures populistes no resolen res.

Per evitar aquests riscos, cal plantejar-se quines són les condicions necessàries per a generar espais de participació en un tema tan inflamable, polititzat i encreuat per les desigualtats com ho és la seguretat. En aquest sentit, és important plantejar quina formació requereix un debat significatiu, quina informació es pot traslladar per tal que el debat estigui basat en evidència i, en definitiva, com les estratègies de cocreació i participació poden contribuir a generar una ciutadania responsable en matèria de seguretat.<sup>78</sup>

78. Vegeu el manifest Seguridad, democracia y ciudades: coproducir las políticas de seguridad urbana del Fórum Europeo per a la Seguretat Urbana (2017) que han signat algunes autoritats locals i regionals i on es proporciona una base sòlida per a l'organització de debats amb la ciutadania sobre temes relacionats amb la seguretat urbana.

Júlia Trias, experta en polítiques de seguretat, adverteix:

Una de les crítiques més esteses a la policia de proximitat és que s'acaba externalitzant la funció policial a la ciutadania. Una conseqüència que no té res a veure –tot i que a vegades es confon– amb la coproducció de les polítiques públiques de seguretat. A la pràctica, el/la policia de barri té uns informants, confidents, i si no es va amb molt compte, es pot acabar generant un efecte revers que és una hipervigilància social dins de les mateixes comunitats.

### **Experiència 17. Escoltem Velluters.**

#### **Inclusió social i convivència a Ciutat Vella de València**

Escoltem Velluters, una proposta de desenvolupament comunitari al districte de Ciutat Vella de València, és una iniciativa que aposta per crear espais de capacitació i de diàleg que desemboquen en la producció de pràctiques i escenaris de convivència situada, a partir dels conflictes generats entorn de la zona del barri de Velluters. Es busca generar possibilitats d'escolta i intercanvi entre totes aquelles persones que habiten el barri, partint de la diversitat en els modes de viure'l i experimentar-lo.

El projecte descansa en una taula de trobada, que reuneix un grup format per treballadores del sexe de la zona, tècnics vinculats a entitats assistencials, líders veïnals de diferents col·lectius del barri, així com algun comerç. Com si fossin un grup motor, els participants diagnostiquen col·laborativament els principals obstacles a la convivència entre els diversos actors presents al barri a mesura que elaboren propostes per enfortir-la.





Finalitzada la fase de diagnòstic i elaboració de propostes d'acció, s'ha configurat una taula de treball per a la inclusió social i la convivència a Velluters, que treballa per la implementació dels objectius establerts. Des d'aquest grup, que aglutina quinze col·lectius i entitats, s'han formulat diferents accions per millorar la inclusió de les treballadores del sexe, les persones drogodependents i la transformació de l'entorn urbà, atenent sempre la mediació amb el veïnat per resoldre els possibles conflictes que sorgeixin.<sup>79</sup>

Més enllà de la participació formal, si pensem en la seguretat des d'una perspectiva àmplia, que va més enllà de la funció que tenen els cossos de seguretat, la mirada s'amplia. En una entrevista amb dos agents de cossos policials (concretament de Mossos d'Esquadra i de la policia local), aquests reivindiquen pensar la seguretat més enllà de la policia: «a vegades la seguretat s'associa només a cossos policials, però al final hi ha una xarxa, i, tot i que nosaltres hi tenim un paper molt important, hi ha altres actors que també contribueixen a la convivència i a la seguretat.» Des d'aquesta òptica, plantegen que «si generem complicitats en el mateix espai, aquest estarà protegit. Si no es generen aquestes complicitats i s'hi col·loca molta policia, no aconseguirem arribar a la ciutadania». Aquest plantejament obre la porta a entendre els cossos policials com un actor en el marc d'una xarxa en la qual hi ha altres agents de la societat civil que també tenen un paper en la construcció d'entorns segurs: entitats, botiguers, líders religiosos, personal d'hostaleria, etc.

La idea de descentralitzar els cossos policials en la gestió de la seguretat pot ser un punt de trobada entre actors que tenen posicions oposades. Per una banda, hi ha actors crítics amb les forces de seguretat que consideren

79. Vegeu el projecte Escoltem Velluters de la cooperativa La Dula.

que cal reduir el paper de la policia i traslladar més recursos a política social, que és des d'on es poden resoldre d'arrel part dels problemes que acaben explotant i passen a ser gestionats per la policia.<sup>80</sup> Per l'altra, des dels cossos policials hi ha cert consens en el fet que estan abordant problemàtiques que no els corresponen, que els arriben perquè són la branca de l'administració que està oberta i present 24 hores, o que els toca gestionar problemàtiques que altres polítiques haurien d'haver resolt, com aspectes relacionats amb el consum de drogues, el sensellarisme o els desnonaments.

En aquesta idea de responsabilitzar la ciutadania i de descentralitzar els cossos policials, però, cal tenir en compte el risc d'idealitzar l'auto-gestió de la seguretat, com seria el cas de les brigades veïnals, que en alguns casos poden extralimitar-se en les funcions de vigilància. Des de SOS Racisme, a més, consideren que en alguns casos aquestes brigades veïnals reproduïen lògiques racistes.

#### 4.8 Comunicació

És crucial considerar la manera com ens comuniquem i assegurar-nos que la informació que transmetem reflecteixi la diversitat de la població i sigui inclusiva. Tant els textos com les imatges que utilitzem poden contribuir a la inclusió de persones i grups o bé a la seva exclusió i invisibilització. En aquest sentit, és important evitar estereotips i no associar automàticament certes identitats a temes específics, com ara utilitzar persones trans o LGTBI+ només per tractar qüestions relacionades amb la diversitat sexual i de gènere, o persones racialitzades en qüestions de pobresa o migració. Cal trencar aquestes associacions i utilitzar un llenguatge i imatges que reflecteixin la diversitat i evitin prejudicis i estereotips.

80. Vegeu, per exemple, el moviment Defund the Police i també Vitale, Alex S. *La fi del control policial*. Manresa, Tigre de Paper, 2021.

### Experiència 18. El recurs a la por vs. seguretat en la comunicació política

Vox, com a partit polític d'extrema dreta, recorre a campanyes en espais públics amb l'objectiu de promoure una narrativa populista centrada en la seguretat. A través d'aquestes campanyes, Vox explota la percepció d'inseguretat entre la població amb tàctiques específiques com la victimització de les dones, posant èmfasi en els casos d'agressions a dones, presentant-les com a víctimes vulnerables i subratllant la necessitat de reforçar les polítiques de seguretat fonamentades en el punitivisme. Vox també utilitza la narrativa de la immigració com a amenaça per a la seguretat, estigmatitzant els joves i homes racialitzats i migrants, presentant-los com a potencials agressors i criminals. En els dos exemples següents ho trobem il·lustrat amb els eslògans «vota seguretat» i «vota segur».



Si bé els casos de les campanyes de Vox són un exemple molt clar de discurs d'odi, els prejudicis i estereotips que porten a l'extrem són els mateixos que operen, més subtilment, en moltes campanyes de comunicació, amb uns personatges tipus que es reproduïxen en les estratègies comunicatives.

A l'hora de comunicar, és important evitar convertir l'aplicació de la interseccionalitat en una representació reduccionista de les identitats, on cada persona que decidim incloure representa un col·lectiu específic o un únic eix. En el desenvolupament d'una campanya o material de difusió, podem buscar elements comuns entre diferents grups socials o persones i reivindicar o sensibilitzar des dels objectius o valors compartits, en lloc de centrar-nos exclusivament en les identitats. Així doncs, és crucial tenir en compte el punt de vista i les experiències de la ciutadania i dels moviments socials directament afectats a l'hora de dissenyar la comunicació. Aquest coneixement aporta riquesa i ens ajuda a evitar caure en estereotips preconcebuts.

### Activitat 13. Reflexionem sobre la comunicació

Ens podem fer les següents preguntes quant a la comunicació:

- La comunicació és inclusiva i considera la diversitat de la població?
- Els materials representen la diversitat de la ciutadania?
- Qui es pot identificar amb les persones que hi apareixen?
- Es fan servir imatges de grups socials en contextos normalitzats?
- Es reforcen o es trenquen estereotips en relació amb la representació dels grups?
- El llenguatge utilitzat és inclusiu i adequat perquè arribi al màxim de persones?
- Es fa servir un llenguatge precís que eviti estereotips i expressions o imatges sexistes, racistes, homòfobes, etc.?
- S'incorporen missatges de promoció i defensa de la diversitat?
- A banda de les representacions gràfiques, hi ha altres elements que afavoreixen o dificulten la inclusió? (per exemple, materials en diferents idiomes, formats diferents com braille, DAISY o lectura fàcil, etc.)
- Es fan servir diferents canals de distribució que tinguin en compte les necessitats o preferències de diferents perfils?

#### **Activitat 14. Anàlisi de vídeos dels cossos de seguretat**

A continuació, us proposem un exercici breu a partir de dos vídeos institucionals dels cossos de seguretat en el nostre context. El primer és un vídeo difós per la Policia Local de Castelldefels, reivindicant el municipi com a «ciutat segura»; el segon és un vídeo dels Mossos d'Esquadra que busca fer arribar consells de seguretat a la gent gran. Reflexioneu sobre les representacions que fan de la seguretat, els grups socials i els agents de seguretat a partir dels diferents elements dels vídeos (persones que hi surten, guió o manca de guió, lletres i música, etc.).

Podeu trobar-los aquí:

«Castelldefels, ciutat segura!», Ajuntament de Castelldefels, 2022

«Consells de seguretat a les compres: no donar detalls», Mossos d'Esquadra, 2014

Us proposem també que busqueu altres vídeos dels cossos de seguretat (de sensibilització, de promoció, entrevistes, etc.) i feu el mateix exercici.

## Reflexions finals

Aquesta publicació té la voluntat de ser una invitació a la reflexió sobre l'aplicació de la interseccionalitat en un àmbit de política pública sovint oblidat en el tractament de les desigualtats i les violències: les polítiques de seguretat.

Partint d'experiències d'aplicació de la interseccionalitat en altres àmbits de política pública i de les reflexions crítiques en matèria de seguretat, hem volgut traslladar qüestions i interrogants que ajudin a repensar aquestes polítiques fent un recorregut per tot el cicle d'elaboració de política pública des del disseny a l'avaluació de l'impacte i abordant aspectes transversals com l'organització, la participació o la comunicació.

Hem presentat alguns dels resultats d'un procés de recerca més ampli, posant-los també en diàleg amb professionals, activistes i persones expertes de l'àmbit de la seguretat que hem tingut l'ocasió d'entrevistar o de dialogar-hi en el marc del Grup de treball. Aquest intercanvi i treball conjunt ha permès comptar amb visions, sensibilitats i experiències molt diferents que hem volgut reflectir en aquestes pàgines.

Si la interseccionalitat, entesa aquí com una proposta de tractament integral de les desigualtats, té encara molt camí per recórrer per esdevenir una eina de canvi palpable de les polítiques públiques, en l'àmbit de les polítiques de seguretat aquest trajecte es troba als primers passos. Aquest recorregut incipient pretén sumar-hi més passos (incerts, agosarats, exploratoris, intuïtius, estimulants...), uns passos que se sumen als que han donat altres persones abans que nosaltres i als que esperem que s'hi sumin d'altres que convidin a continuar avançant en aquesta mirada crítica a les polítiques de seguretat, una mirada que ens ajudi a evidenciar les desigualtats que estan reproduint i el marge que tenen per a esdevenir instruments que afavoreixin la igualtat.